

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/B/2025/36146475401644036

POSTAVENIE A VPLYV KRAJÍN OPEC A OPEC+ NA
SVETOVOM TRHU S ROPOU

Bakalárska práca

2025

Ján Mihálik

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

POSTAVENIE A VPLYV KRAJÍN OPEC A OPEC+ NA
SVETOVOM TRHU S ROPOU

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: Ekonomia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov
Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Martin Grešš, PhD.

Bratislava 2025

Ján Mihálik

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že predloženú záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Bratislava, 22.4.2025

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Týmto by som sa chcel poďakovať svojmu vedúcemu záverečnej práce doc. Ing. Martinovi Greššovi PhD. za jeho odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní tejto záverečnej práce.

Abstrakt

MIHÁLIK, Ján: *Postavenie a vplyv krajín OPEC a OPEC+ na svetovom trhu s ropou.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Martin Grešš, PhD. Bratislava: FMV, 2025, počet strán.

Táto práca sa zameriava na analýzu postavenia krajín OPEC a OPEC+ na svetovom trhu s ropou. Hlavným cieľom bolo identifikovať mieru ich vplyvu na vývoj cien ropy a posúdiť význam týchto zoskupení v kontexte globálnych energetických trendov. Práca obsahuje 4 grafy a 5 tabuliek, ktoré vizuálne dopĺňajú a podporujú prezentované analytické zistenia. V teoretickej časti sú spracované základné pojmy súvisiace s ropou ako surovinou, vývojom ropného trhu a štruktúrou organizácie OPEC. Analytická časť sa venuje historickému vývoju postavenia OPEC, aktuálnym údajom o ropných rezervách a produkcii, ako aj schopnosti OPEC a OPEC+ ovplyvňovať cenu ropy. Pomocou korelačnej analýzy bola sledovaná závislosť medzi produkciou OPEC a OPEC+ a cenou ropy Brent. Výsledky ukázali, že vplyv OPEC na cenotvorbu sa v posledných dekádach oslaboval, no organizácia si zachováva významnú stabilizačnú funkciu. Rozšírenie o formát OPEC+ prispelo k posilneniu vplyvu zoskupenia v posledných rokoch. Práca zároveň poukazuje na strategickú výhodu OPEC z hľadiska ropných rezerv, ktorú však môže do budúcnosti ohroziť globálny energetický prechod.

Kľúčové slová: OPEC, produkcia ropy, ceny ropy, Brent

Abstract

MIHÁLIK, Ján: *The Position and Influence of OPEC and OPEC+ Countries in the Global Oil Market*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Bachelor's thesis supervisor: Associate Professor Ing. Martin Grešš, PhD. Bratislava: FIR, 2025, number of pages.

This thesis focuses on analyzing the position of OPEC and OPEC+ countries in the global oil market. The main objective was to identify the extent of their influence on oil price developments and to assess the significance of these alliances in the context of global energy trends. The thesis includes 4 charts and 5 tables that visually support the analytical findings presented. The theoretical part explains the basic concepts related to oil as a commodity, the development of the oil market, and the structure of the OPEC organization. The analytical section examines the historical development of OPEC's position, current data on oil reserves and production, as well as the ability of OPEC and OPEC+ to influence oil prices. A correlation analysis was used to assess the relationship between oil production by OPEC and OPEC+ and the price of Brent crude oil. The findings revealed that OPEC's price-setting power has weakened in recent decades, although the organization still plays an important stabilizing role in the market. The expansion into the OPEC+ format has helped to strengthen the group's influence in recent years. The thesis also highlights OPEC's strategic advantage in terms of oil reserves, which may, however, be threatened in the future by the global energy transition.

Key words: OPEC, oil production, oil prices, Brent

Úvod	9
1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Čo je ropa a prečo je dôležitá	10
1.2 Typy ropy	11
1.2.1 Chemické rozdelenie	11
1.2.2 Geografické rozdelenie a referenčné ropy	12
1.2.3 Referenčný kôš OPEC	14
1.2.4 Konvenčná a nekonvenčná ropa	16
1.3 Svetový trh s ropou	16
1.4 OPEC	17
1.5 Organizačná štruktúra	19
1.6 Ciele OPEC	20
1.7 OPEC+	21
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy jej skúmania	23
3 Výsledky práce	25
3.1 Historické postavenie OPEC	25
3.1.1 60. roky	25
3.1.2 70. roky	26
3.1.3 80. roky	26
3.1.4 90. roky	27
3.1.5 Nulté roky	27
3.1.6 Desiate roky	28
3.1.7 2020	28
3.2 Postavenie OPEC v 21. storočí	29
3.2.1 Postavenie z hľadiska ropných rezerv	29
3.2.2 Postavenie z hľadiska produkcie ropy	33
3.3 Vplyv OPEC na cenu ropy	36
3.3.1 Strata cenotvornej funkcie	37
3.3.2 Nárast vplyvu trhu na cenu ropy	41
3.3.3 OPEC ako stabilizačný prvok	42
Záver	44
Zoznam použitej literatúry	46

Zoznam grafov a tabuliek

Grafy

Graf 1 Svetové rezervy ropy.....	32
Graf 2 Cena Brent a produkcia OPEC a OPEC+.....	38
Graf 3 Mesačná percentuálna zmena ceny Brent a produkcie OPEC v rokoch 2000 – 2016.....	39
Graf 4 Mesačná percentuálna zmena ceny Brent a produkcie OPEC v rokoch 2017 – 2024.....	40

Tabuľky

Tabuľka 1 Druhy ropy tvoriace kôš OPEC a ich vlastnosti.....	15
Tabuľka 2 Aktuálni a bývalí členovia OPEC.....	18
Tabuľka 3 Krajiny s najväčšími ropnými rezervami v rokoch 2000, 2010 a 2020.....	31
Tabuľka 4 Produkcia krajín OPEC.....	33
Tabuľka 5 Svetová produkcia ropy.....	35

Úvod

Ropa predstavuje jednu z najdôležitejších komodít súčasného svetového hospodárstva. Využíva sa nielen ako zdroj energie, ale aj ako surovina v chemickom a petrochemickom priemysle, pričom ovplyvňuje fungovanie prakticky všetkých sektorov. Jej dostupnosť, cena a produkcia majú priamy vplyv na vývoj globálnej ekonomiky. Ropa ako surovina má navyše strategický význam, pretože v mnohých krajinách predstavuje zásadný faktor hospodárskej aj politickej stability.

V roku 1960 vznikla Organizácia krajín vyvážajúcich ropu (OPEC) s cieľom hájiť záujmy štátov exportujúcich ropu, ktorá sa stala významným hráčom na globálnom trhu s ropou. Jej hlavnou úlohou bolo koordinovať ropnú politiku členských štátov a stabilizovať ceny. Neskôr sa vytvorilo širšie zoskupenie známe ako OPEC+, ktoré zahŕňa okrem členov OPEC aj ďalších významných producentov ropy, medzi ktorých patrí napríklad Ruská federácia. V súčasnosti práve tieto dve zoskupenia výrazne ovplyvňujú vývoj na svetovom trhu s ropou, najmä prostredníctvom rozhodnutí o objeme ťažby.

Cieľom tejto bakalárskej práce je identifikovať postavenie OPEC a OPEC+ na svetovom trhu s ropou.

Práca je rozdelená na teoretickú a praktickú časť. V teoretickej časti je vymedzený pojem ropy, jej význam a rozdelenie. Ďalej je v tejto časti popísaný obchod s ropou, fungovanie OPEC a rozšírenie tejto organizácie.

Praktická časť sa zaoberá plnením hlavného cieľa práce pričom sa zameriava na tri oblasti. V prvej časti sleduje historický vývoj OPEC a jej vplyvu v jednotlivých dekádach. V druhej časti hodnotí postavenie týchto organizácií v 21. storočí, a to najmä z pohľadu ropných rezerv a produkcie. Tretia časť sa venuje skúmaniu vplyvu OPEC a OPEC+ na cenu ropy. V rámci tejto časti bola využitá aj korelačná analýza, ktorej cieľom bolo zistiť, či existuje vzťah medzi produkciou ropy zo strany týchto subjektov a cenou ropy Brent.

Téma bola zvolená vzhľadom na jej aktuálnosť a význam pre oblasť medzinárodných ekonomických vzťahov. Energetická bezpečnosť, geopolitické napätie a zmeny v dopyte po rope z pohľadu environmentálnych politík spôsobujú, že rozumieť fungovaniu OPEC a OPEC+ je pre analýzu vývoja svetového trhu s ropou kľúčové.

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

1.1 Čo je ropa a prečo je dôležitá

Surová ropa je tvorená zmesou uhl'ovodíkov, ktorá vznikla z pozostatkov živočíchov a rastlín nachádzajúcich sa na zemi pred miliónmi rokov, ktoré ostali až po súčasnosť pokryté vrstvami piesku, bahna a hornín. Vplyvom tepla a tlaku vyvíjaným týmito vrstvami sa tieto pozostatky premenili na to čo dnes nazývame surová ropa. Od tohoto procesu je odvodený aj anglický názov pre ropu, „*petroleum*“, ktorý vznikol spojením dvoch latinských slov „*petra*“, v preklade „kameň“, a „*oleum*“, v preklade „olej“. Názov *petroleum* teda znamená „kamenný olej“ alebo „olej zo zeme“. Surová ropa spolu s inými uhl'ovodíkmi sa vyskytuje v kvapalnej alebo plynnej podobe. Nachádza sa v podzemných ložiskách, v drobných priestoroch sedimentárnych hornín a v blízkosti zemského povrchu v ložiskách dechtového piesku, nazývané aj „ropné piesky“. Ropné produkty sú vyrobené zo surovej ropy ale môžu byť vyrobené aj z uhlia, zemného plynu a biomasy.¹ Vzhľad surovej ropy sa líši od jej typu a preto môže pripomínať od vysoko kvapalnej látky podobajúcej sa benzínu cez ťažšiu červenohnedú tekutinu až po vysoko viskóznou dechtovo čiernu hmotu.²

Po vyťažení sa surová ropa odosiela do rafinérií kde sa jej jednotlivé zložky oddeľujú aby ich bolo neskôr možné spracovávať na použiteľné ropné produkty. Z jednotlivých zložiek ropy sa vyrába široká škála produktov, ktoré je možné nájsť skoro vo všetkých aspektoch života. Napríklad pri vozidlách sa nejedná len o palivá ale aj rôzne súčiastky ako sedačky, gumy a nárazníky. V oblasti stavania nehnuteľností sa ropa používa na výrobu farieb, škridiel, asfaltu či PVC potrubí. Mnohé látky z ktorých sa vyrába oblečenie sú taktiež jej produktami, napríklad nylón, polyester alebo elastan a rovnako aj ďalšie módné doplnky ako kabelky, okuliare alebo kryty od mobilných telefónov. Ropu nájdeme aj v rôznych kozmetických doplnkoch v podobe lakov na nechty, zubných kefiek či šampónov. Dokonca aj v medicíne nájde svoje využitie v či už v podobe liekov ako Aspirín, umelých srdcových chlopní alebo umelých končatín. Plasty ako celok sú produkované z ropy a tým pádom všetky výrobky ich obsahujúce sú výsledkom jej spracovania.³

¹ U.S. Energy Information Administration: *Oil and petroleum products explained*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.eia.gov/energyexplained/oil-and-petroleum-products/>

² SMIL, Václav. 2018. *Ropa: Průvodce pro začátečníky*. KNIHA ZLÍN. ISBN 978-80-7662-371-2

³ International Association of Oil & Gas Producers: *Oil in everyday life*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.iogp.org/workstreams/advocacy/oil-natgas-in-everyday-life/>

Vďaka svojmu širokospektrálnemu využitiu sa postupne zaradila medzi jednu z najdôležitejších nerastných surovín. Ropa, niekedy nazývaná aj „čierne zlato“, a ropné produkty, ktoré sa označujú aj pojmom fosilne palivá, sú neoddeliteľnou súčasťou ekonomík vyspelých ale aj rozvojových štátov. V prípade niektorých štátov tvorí ťažba, spracovanie alebo export ropy a ropných produktov značnú časť ich celkového exportu, čo sa môže odraziť aj na hrubom domácom produkte (ďalej len HDP) daných štátov. Ako príklad je možné uviesť Saudskú Arábiu kde v roku 2023 tvoril export surovej ropy 60,3 % jej celkového exportu a ďalších 13,1 % tvorila spracovaná ropa.⁴ Ako ďalší príklad je možné uviesť Nórsko kde v roku 2023 tvoril ropný plyn 37,9 % celkového exportu a surová ropa tvorila 26,6 %.⁵ Z celkového svetového obchodu, ktorý v roku 2023 predstavoval 30,5 biliónov amerických dolárov⁶ (ďalej len USD), tvoril obchod so surovou ropou 1,28 biliónov USD, čiže 5,66 %.⁷

1.2 Typy ropy

Globálny trh so surovou ropou nie je tvorený výmenou jednej homogénnej suroviny ale viacerými druhmi s rôznymi charakteristikami. Niektoré typy je možné už na pohľad rozlíšiť, iné je potrebné rozlíšiť chemickou analýzou. Ropy je možné rozlišovať viacerými spôsobmi a to podľa chemického rozdelenia, miesta pôvodu (geografické rozdelenie) a podľa spôsobu ťažby (konvenčná a nekonvenčná ropa).

1.2.1 Chemické rozdelenie

Ako je vyššie uvedené, surová ropa sa môže už na pohľad líšiť farbou a viskozitou. Tieto povrchné vlastnosti sú avšak ovplyvnené jej chemickými vlastnosťami a druhom danej ropy. V súčasnosti sa na svetovom trhu obchoduje s viac ako 100 druhmi ropy.⁸ Ich chemické zloženie ovplyvňuje kvalitatívne ohodnotenie jednotlivých druhov a to sa odráža a jej cene na svetovom trhu. Najdôležitejšími vlastnosťami sú hustota a obsah síry.

Hustota je meraná pomocou indikátora *API gravity* (skrátene pre *American Petroleum Institute gravity*). *API gravity* indikátor znázorňuje váhu ropy v porovnaní s

⁴ The Observatory of Economic Complexity (OEC): *Saudi Arabia*. 2023. Dostupné na internete: <https://oec.world/en/profile/country/sau?yearlyTradeFlowSelector=flow0>

⁵ The Observatory of Economic Complexity (OEC): *Norway*. 2025. Dostupné na internete: <https://oec.world/en/profile/country/nor>

⁶ World Trade Statistics 2023: *Key insights and trends*. 2023. Dostupné na internete: https://www.wto.org/english/res_e/statistics2023_e.htm

⁷ The Observatory of Economic Complexity (OEC): *Crude Petroleum*. 2023. Dostupné na internete: <https://oec.world/en/profile/hs/crude-petroleum>

⁸ Kimray: *Oil & Gas 101 - Types of Crude Oil*. 2025. Dostupné na internete: <https://kimray.com/learning/oil-gas-101#crude-oil-types>

vodou. Voda je označená hodnotou 10° pričom ak má skúmaná tekutina hodnotu viac ako 10° je považovaná za ľahký olej, čiže pláva na hladine vody. Ak dosiahne skúmaná tekutina hodnoty nižšie ako 10° klesne pod hladinu vody a teda sa zaraďuje medzi ťažké oleje. Pri ropе sa používajú 4 druhy klasifikácie API:⁹

- Ľahká surová ropa: > 31,1° API gravity
- Stredne ťažká surová ropa: 22,3° - 31,1° API gravity
- Ťažká surová ropa: 10° - 22,3° API gravity
- Extra ťažká surová ropa: < 10° API gravity

Z hľadiska obsahu síry sa ropy delia na sladké a kyslé. Obsah síry je pri sladkých ropách z pravidla nižší ako 0,5 % zatiaľ čo pri kyslých ropách je obsah vyšší ako 0,5 %.¹⁰

Surové ropy, ktoré označujeme ako ľahké a sladké sa na svetovom trhu predávajú za vyššie ceny v porovnaní s ropami ťažkými a kyslými. Tento rozdiel v cene je spôsobený predovšetkým tým, že ľahká a sladká ropa je vhodnejšia na výrobu vysokohodnotných produktov, ako sú benzín a motorová nafta. Tieto produkty sú na trhu predávané s vyššou prirážkou ako zvyškové palivá, napríklad vykurovacie oleje, ktoré sú získavané z ťažkej ropy. Zároveň platí, že ľahká a sladká ropa je technologicky menej náročná na spracovanie čo znamená, že rafinérie na jej spracovanie nevyžadujú priveľmi zložité a energeticky náročné procesy a tým znižujú náklady na výrobu.

1.2.2 Geografické rozdelenie a referenčné ropy

Okrem hustoty a obsahu síry sa ropy delia aj podľa geografických regiónov z ktorých pochádzajú. Jednotlivé druhy nesú názvy štátov alebo regiónov, v ktorých sú produkované. Kvôli rozdrobenosti ropných ložísk produkuje väčšina štátov viaceré druhy rôznej kvality. Ako príklad je možné uviesť Katar, ktoré produkuje 3 rôzne druhy ropy. Jedná sa o:¹¹

- Qatar Low Sulfur Condensate – obsah síry 0,26 %, API gravity 57 °
- Qatar Land – obsah síry 1,22 %, API gravity 41,2°
- Al Shaheen – obsah síry 2,4 %, API gravity 28°

⁹ Petro Online: *What is API Gravity?*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.petro-online.com/news/fuel-for-thought/13/breaking-news/what-is-api-gravity/33309>

¹⁰ U.S. Energy Information Administration: *Crude oils have different quality characteristics*. 2013. Dostupné na internete: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=7110>

¹¹ S&P Global Commodity Insights: *Platts Periodic Table of Oil*. 2025. Dostupné na internete: https://www.spglobal.com/commodityinsights/plattscontent/assets/files/downloads/crude_grades_periodic_table/crude_grades_periodic_table.html?utm_source=blog&utm_content=plattspto&utm_term=editorial

Vzhľadom na existenciu veľkého počtu jednotlivých druhov ropy sa pre zjednodušenie obchodovania s ňou a sprehľadnenie cien na trhu využívajú takzvané referenčné druhy ropy. Tieto referenčné ropy zjednodušujú proces oceňovania rôznych typov, ktoré sa produkujú po celom svete. Cena ostatných typov sa potom určuje na základe dohodnutých diferenciálov, ktoré reflektujú rozdiely v kvalitatívnych charakteristikách, ako sú už spomínaná hustota (*API gravity*) a obsah síry, ako aj náklady na dopravu a logistiku z miest ťažby do rafinérií. Medzi najvýznamnejšie referenčné druhy ropy patria Brent, WTI, Dubai/Oman a pre účely tejto práce aj referenčný kôš OPEC.

WTI, skrátene West Texas Intermediate, je ropa, ktorá sa ťaží na ropných poliach nachádzajúcich sa v Texase, Severnej Dakote a Louisiane v Spojených štátoch amerických. Slúži najmä ako referenčná ropa pre ropy ťažené v Severnej amerike. Z hľadiska hustoty sa označuje ako ľahká ropa na základe indexu *API gravity*, ktorý má 42°. Pomer síry v rope WTI dosahuje 0,2 % čo z nej robí ropu sladkú.¹² Obchoduje sa s ňou najmä na komoditnej burze NYMEX v New Yorku. Hlavným miestom dodania kde neskôr prebieha fyzická výmena a zúčtovanie WTI je mesto Cushing v Oklahome nachádzajúce sa v Spojených štátoch amerických.¹³

Názvom Brent alebo aj Brent Blend sa označuje ropa, ktorá pochádza zo Severného mora nachádzajúceho sa medzi Nórskom a Spojeným kráľovstvom. Pod týmto pomenovaním sú združené ropy, ktoré sa ťažia na poliach Ekofisk, Forties, Oseberg, Troll a donedávna fungujúce pole Brent. Posledná ropná plošina z pôvodného poľa Brent bola odstránená v roku 2024 a jednalo sa konštrukciu s najväčšou hmotnosťou, ktorá bola zdvihnutá a premiestnená v jednom celku v histórii.¹⁴ Ropa Brent je vnímaná ako ľahká ropa podľa indexu *API gravity*, ktorý má hodnotu 37,5°. Z hľadiska pomeru síry je vnímaná ako sladká ropa, s pomerom 0,4 %.¹⁵ Brent je obchodovaná najmä na európskej burze ICE *Futures Europe* a americkej komoditnej burze NYMEX. Na rozdiel od WTI nemá hlavné miesto dodania, kvôli tomu, že sa ťaží na mori a prepravuje sa priamo na

¹² S&P Global Commodity Insights: *Platts Periodic Table of Oil*. 2025. Dostupné na internete: https://www.spglobal.com/commodityinsights/plattscontent/assets/files/downloads/crude_grades_periodic_table/crude_grades_periodic_table.html?utm_source=blog&utm_content=plattspto&utm_term=editorial

¹³ Charles Schwab & Co.: *Energy Investing Basics: WTI vs. Brent Crude Oil*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.schwab.com/learn/story/energy-investing-basics-wti-vs-brent-crude-oil>

¹⁴ PROCYK, Alex: *Shell continues Brent oil field platform decommissioning*. 2024. Dostupné na internete: <https://www.ogj.com/general-interest/article/55126057/shell-continues-brent-oil-field-platform-decommissioning>

¹⁵ S&P Global Commodity Insights: *Platts Periodic Table of Oil*. 2025. Dostupné na internete: https://www.spglobal.com/commodityinsights/plattscontent/assets/files/downloads/crude_grades_periodic_table/crude_grades_periodic_table.html?utm_source=blog&utm_content=plattspto&utm_term=editorial

miesta bližšie ku kupujúcim. Niekedy sa zvykne označovať aj ako svetová referenčná ropa keďže viac ako dve tretiny svetovej obchodovanej ropy sú oceňované podľa ropy Brent.¹⁶

Dubai/Oman sú označované najmä ropy, ktoré sú produkované na blízkom východe a určené na vývoz do Ázie. Kvôli postupnému poklesu ťažby ropy typu Dubai, ťaženej v Spojených arabských emirátoch, sa k nemu pridalo označenie Oman. Toto označenie odkazuje na exportný typ ropy ťažený v Ománe a bolo pridané kvôli potrebe zachovať referenčný druh Dubai. Ropy typu Dubai/Oman sú označované ako stredne ťažké a kyslé ropy s hustotou medzi 30,4° a 33,2° API *gravity* a obsahom síry medzi 1,29 % a 2,13 %.¹⁷ Ceny ropy Dubai/Oman korelujú s cenami ropy Brent, avšak na o niečo nižšej cenovej úrovni kvôli zníženej kvalite. Spoločnosť s najväčšou produkciou ropy na svete, štátom vlastnená Saudskoarabská spoločnosť Saudi Aramco, používa referenčnú ropu Dubai/Oman pri určovaní ceny svojej ropy určenej na vývoz do Ázie.¹⁸

1.2.3 Referenčný kôš OPEC

Referenčný kôš OPEC, skrátene ORB z anglického *OPEC Reference Basket*, je tvorený váženým priemerom cien viacerých druhov surovej ropy, ktoré sú produkované krajinami OPEC. Tento kôš slúži ako indikátor priemerných cien ropy, ktorú krajiny tejto organizácie vyvážajú na svetové trhy. Na rozdiel od už spomínaných klasických referenčných typov ropy Brent, WTI alebo Dubai/Oman, ktoré predstavujú konkrétne typy z určitých lokalít, ORB odráža priemerovanú cenu viacerých typov. Tieto ropy sa líšia svojimi fyzikálnymi a chemickými vlastnosťami a pochádzajú z rôznych geografických regiónov.¹⁹ Jednotlivé ropy tvoriace referenčný kôš OPEC aj s ich líšiacimi sa vlastnosťami sú uvedené v tabuľke číslo 1. Druhy sú uvedené v abecednom poradí podľa krajiny pôvodu.

¹⁶ Charles Schwab & Co.: *Energy Investing Basics: WTI vs. Brent Crude Oil*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.schwab.com/learn/story/energy-investing-basics-wti-vs-brent-crude-oil>

¹⁷ S&P Global Commodity Insights: *Platts Periodic Table of Oil*. 2025. Dostupné na internete: https://www.spglobal.com/commodityinsights/plattscontent/assets/files/downloads/crude_grades_periodic_table/crude_grades_periodic_table.html?utm_source=blog&utm_content=plattspto&utm_term=editorial

¹⁸ U.S. Energy Information Administration: *This week in Petroleum*. 2014. Dostupné na internete: https://www.eia.gov/petroleum/weekly/archive/2014/141016/includes/analysis_print.php

¹⁹ CHEN, James: *OPEC Basket: Meaning, Benefits, Criticism*. 2022. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/o/opecbasket.asp>

Tabuľka 1 Druhy ropy tvoriace kôš OPEC a ich vlastnosti

Druh ropy a krajina pôvodu	Hustota v API <i>gravity</i>	Obsah síry v %
Saharan Blend, Alžírsko	43,19°	0,10
Rabi Light, Gabon	33,30°	0,14
Basra Medium, Irak	27,90°	3,00
Iran Heavy, Irán	29,60°	2,24
Djeno, Kongo	26,40°	0,54
Kuwait Export, Kuvajt	30,50°	2,60
Es Sider, Líbya	36,20°	0,38
Bonny Light, Nigéria	34,90°	0,15
Zafiro, Rovníková Guinea	30,00°	0,25
Arab Light, Saudská Arábia	33,30°	1,96
Murban, Spojené arabské emiráty	40,50°	0,74
Merey, Venezuela	16,00°	3,40

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa <https://www.opec.org/opec-basket-price.html> a https://www.spglobal.com/commodityinsights/plattscontent/_assets/_files/downloads/crude_grades_periodic_table/crude_grades_periodic_table.html?utm_source=blog&utm_content=plattspto&utm_term=editorial*

Cena referenčného koša OPEC sa vypočítava ako vážený priemer cien jednotlivých druhov ropy, ktoré sú v ňom zahrnuté. Váhy jednotlivých druhov sú určené podľa ich objemu ich produkcie a exportu členskými krajinami OPEC. Denná cena ORB sa zverejňuje a oficiálnej stránke OPEC a slúži ako dôležitý ukazovateľ pre OPEC, ktorá ho využíva na monitorovanie trhových podmienok a prispôsobenie svojej produkčnej stratégie.

Ako môžeme vidieť v tabuľke 1, referenčný kôš OPEC je tvorený rôznymi druhmi ropy od ľahkých a sladkých, až po ťažké a kyslé druhy. Vďaka tomu má OPEC prehľad o tom v akých cenových hladinách sa pohybuje ropa, ktorú vyvážajú na zahraničné trhy. To im umožňuje efektívne stanovovať cenové ciele a prijímať rozhodnutia o zvýšení, či znížení produkcie a zároveň sledovať dopady týchto rozhodnutí. Na druhej strane je však tento široký záber referenčného koša OPEC aj jeho nevýhodou. Rafinérie snažiac sa zaobstarať surovú ropu na spracovanie potrebujú pre ich rozhodnutia ceny konkrétnych druhov ropy a preto pri ich aktivitách nenájdu pre ORB využitie.²⁰

²⁰ CHEN, James: *OPEC Basket: Meaning, Benefits, Criticism*. 2022. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/o/opecbasket.asp>

1.2.4 Konvenčná a nekonvenčná ropa

Rozdiel medzi konvenčnou a nekonvenčnou ropou nespočíva v jej chemických ani fyzických vlastnostiach ale od spôsobu jej ťažby. Rozdiel je najmä v ekonomickej náročnosti a environmentálnymi dopadmi procesu ťažby.

Konvenčná ropa, ktorá tvorí väčšinu dnešnej produkcie ropy, je ťažená z relatívne ľahko dostupných ložísk. V porovnaní s nekonvenčnou ropou je jej ťažba ekonomicky výhodnejšia a zanecháva ďaleko menšie dopady na životnom prostredí. Vo väčšina prípadov prebieha ťažba pomerne jednoduchým vertikálnym vrtaním. Ropa vyskytujúca sa v takýchto ložiskách prúdi na povrch samovoľne vďaka prirodzenému tlaku a tým pádom nie je nutné využívať technologicky náročné procesy. Ropy získavané týmto spôsobom majú väčšinou kvalitnejšie vlastnosti.

Nekonvenčná ropa je na druhej strane ekonomicky náročnejšia na ťažbu a má aj väčšie environmentálne dopady kvôli vyžitiu zložitých technologických procesov a chemikálií. Medzi nekonvenčné spôsoby získavania ropy patrí hydraulické štiepenie, ťažba z ropných pieskov a vrtanie ropy z ťažko prístupných vrstiev (takzvaný *Tight Oil Drilling*). Tieto metódy si získali popularitu v čase rastúcich cien ropy, keď sa stala ekonomicky výhodnou aj ťažba z menej prístupných ložísk. Výhodou nekonvenčných spôsobov získavania ropy, že je vďaka nim možné predĺžiť životnosť poliam, na ktorých sa mŕňajú konvenčné zásoby ropy. Ropy získavané týmito spôsobmi majú väčšinou kvalitatívne horšie vlastnosti.²¹

1.3 Svetový trh s ropou

Svetový trh s ropou predstavuje komplexný systém obchodovania, na ktorom sa stretávajú producenti ropy so spotrebiteľmi ropy a finančnými špekulantmi. Pohyb cien ropy na tomto trhu ovplyvňuje všetky zúčastnené strany od ropných rafinérií až majiteľov čerpacích staníc, ktorý nakupujú ropné produkty.

Trhy na ktorých sa s ropou obchoduje je možné rozdeliť do dvoch kategórií a to na fyzický trh (alebo aj spotový trh) a termínový trh. Na spotovom trhu sa obchoduje s reálnou ropou, ktorá je dodávaná okamžite alebo v krátkom čase a ceny sa dovŕňajú od aktuálneho dopytu a ponuky. Typicky na tomto trhu uzatvárajú obchodné dohody priamo producentské štáty alebo spoločnosti s rafinériami. Na termínových trhoch sa naopak ropa nedodáva okamžite ale obchoduje s ropou za stanovenú cenu, ktorá bude dodaná až v

²¹ Keystone Energy Tools: *Understanding Conventional vs. Unconventional Oil*. 2019. Dostupné na internete: <https://info.keystoneenergytools.com/blog/conventional-oil-vs.-unconventional-oil>

horizonte niekoľkých mesiacov. Na tieto typy obchodov sa využívajú takzvané futurity a forwardy. Futurity sú kontrakty, ktoré majú štandardizovanú formu a sú obchodované na burzách zatiaľ čo forwardy nemajú štandardizovanú formu a prebiehajú priamo medzi firmami. Najčastejšie sú využívané finančnými špekulantmi s cieľom zarobiť na cenových rozdieloch a veľkými spoločnosťami, ktoré sa snažia poistiť pred cenovými výkyvmi.²²

Najvýznamnejšie burzy pre obchodovanie s ropou predstavujú *New York Mercantile Exchange* (NYMEX) a *Intercontinental Exchange* (ICE). Zaťiaľ čo NYMEX využíva pri obchodoch americkú referenčnú ropu WTI, ICE využíva európsku Brent. Okrem vyššie uvedených dvoch patria medzi dôležité burzy s ropou aj *Chicago Mercantile Exchange* (CME), *Dubai Mercantile Exchange* (DME), *Japan Exchange Group* (JPX), *Multi Commodity Exchange of India* (MCX), *Shanghai Futures Exchange* (SHFE) a *Tokyo Commodity Exchange* (TOCOM).²³

Na svetový trh s ropou majú vplyv všetci jeho účastníci. Štáty produkujúce ropu, veľké ropné spoločnosti, rafinérie spracovávajúce ropu, burzový špekulanti, ktorým nejde o samotný obchod s ropou a v neposlednom rade aj OPEC formujú svetový dopyt a ponuku a tým ovplyvňujú ceny.

1.4 OPEC

Organizácia krajín vyvážajúcich ropu (OPEC) je medzivládna organizácia založená na Bagdadskej konferencii, ktorá sa konala v dňoch 10. až 14. septembra 1960. Jej zakladajúcimi členmi boli Irán, Irak, Kuvajt, Saudská Arábia a Venezuela. K jej piatim zakladajúcim členom sa neskôr pridali Katar v roku 1961 (členstvo ukončil v roku 2019), Indonézia v roku 1962 (organizáciu opustila v roku 2009, opäť vstúpila v januári 2016 ale znovu vystúpila v novembri 2016), Líbya v roku 1962, Spojené arabské emiráty v roku 1967, Alžírsko v roku 1969, Nigéria v roku 1971, Ekvádor v roku 1973 (vystúpil v roku 1992, opätovne vstúpil v roku 2007 a znovu vystúpil v roku 2020), Gabon v roku 1975 (vystúpil v roku 1995 ale znovu vstúpil v roku 2016), Angola v roku 2007 (vystúpila v roku 2024), Rovníková Guinea v roku 2017 a Kongo v roku 2018. Zoznam členov aj s rokmi vstupu a výstupu z organizácie sú uvedené v tabuľke číslo 2.²⁴

²² BALÁŽ, Peter. 2007. *Energia a jej vplyv na hospodársky rast vo svetovej ekonomike*. Sprint vfra. ISBN 978-80-89085-87-3

²³ Vesper: *Where to Trade Commodities*. 2024. Dostupné na internete: <https://vespertool.com/knowledge-hub/commodities/markets/where-to-trade-commodities/>

²⁴ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Member Countries*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/member-countries.html>

Tabuľka 2 Aktuálni a bývalí členovia OPEC

		Krajina	Rok vstupu	Rok výstupu
Aktuálni členovia organizácie	1.	Irán	1960	
	2.	Irak	1960	
	3.	Kuvajt	1960	
	4.	Saudská Arábia	1960	
	5.	Venezuela	1960	
	6.	Líbya	1962	
	7.	Spojené arabské emiráty	1967	
	8.	Alžírsko	1969	
	9.	Nigéria	1971	
	10.	Gabon	1975, 2016	1995
	11.	Rovníková Guinea	2017	
	12.	Kongo	2018	
Bývalí členovia	1.	Katar	1961	2019
	2.	Indonézia	1962, 2016	2009, 2016
	3.	Ekvádor	1973, 2007	1992, 2020
	4.	Angola	2007	2024

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://www.opec.org/member-countries.html>

Podľa štatútu OPEC môže o členstvo požiadať každá taká krajina, ktorá je významným čistým vývozcom ropy a má v zásade podobné záujmy ako členské štáty. OPEC rozlišuje medzi 3 formami členstva. Jedná sa o zakladajúceho člena, kam patrí pôvodných 5 zakladajúcich štátov, riadneho člena, kam patria zakladateľské krajiny a krajiny, ktoré spĺňajú požiadavky na riadne členstvo a boli prijaté konferenciou, a pridruženého člena, medzi ktorých sa radia krajiny ktoré nespĺňajú požiadavky na riadne členstvo a boli prijaté konferenciou. Konferencia sa skladá zo zástupcov riadnych členov OPEC a na prijatie riadneho aj pridruženého člena je potrebný súhlas troch štvrtín riadnych členov a zároveň jednotný súhlas všetkých zakladajúcich členov. Krajiny, ktorých ciele sa zásadným spôsobom líšia od cieľov členských krajín, nie je možné prijať ani ako pridruženého člena.²⁵

Hlavným cieľom OPEC je koordinácia a zjednotenie ropnej politiky členských krajín. Organizácia sa preto snaží zabezpečiť stabilné a spravodlivé ceny ropy pre producentov, neprerušovanú a pravidelnú dodávku ropy pre spotrebiteľské krajiny a

²⁵ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Statute*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/opec-statute.html>

primeranú návratnosť investícií pre investorov v ropnom priemysle. Sídlo organizácie (Sekretariát OPEC) sa nachádza vo Viedni.

1.5 Organizačná štruktúra

Štruktúra OPEC je pomerne jednoduchá a je zakotvená v článku 9 Štatútu OPEC. Organizácia funguje na základe trojstupňovej štruktúry, ktorá pozostáva z Konferencie OPEC, Rady guvernérov a Sekretariátu OPEC. Každý z týchto orgánov má svoje špecifické úlohy a kompetencie, ktoré si vysvetlíme v nasledujúcich odsekoch.

Najvyšším rozhodovacím orgánom je Konferencia OPEC, ktorá tvorí základný pilier celej organizácie. Je zložená z delegácií členských krajín, väčšinou na čele s ministrom ropného priemyslu alebo energetiky a zasadá minimálne dvakrát do roka. Okrem toho má každá členská krajina právo zvolať mimoriadne zasadnutie ak, je schválené jednoduchou väčšinou členských krajín. Konferencia má výhradné právo schvaľovať kľúčové politické rozhodnutia, medzi ktoré patrí aj už spomínané stanovovanie produkčných kvót a cenovej politiky. Na prijatie týchto rozhodnutí je potrebný jednomyselný súhlas všetkých členských krajín. Má na starosti aj prijímanie nových členov OPEC, pričom na schválenie kandidáta je potrebný súhlas troch štvrtín členských krajín a zároveň jednotný súhlas zakladajúcich členov. Ďalšími dôležitými kompetenciami Konferencie sú schvaľovanie rozpočtu organizácie, schvaľovanie nominácií členov Rady guvernérov, menovanie predsedu Rady guvernérov a menovanie generálneho tajomníka.

Výkonným orgánom OPEC je Rada guvernérov, ktorá má na starosti implementáciu rozhodnutí Konferencie. Každá členská krajina menuje jedného guvernéra na dvojročné obdobie, pričom Rada sa schádza minimálne dvakrát ročne a rozhoduje väčšinovým hlasovaním. Medzi hlavné úlohy Rady patrí príprava návrhov rozpočtu, zostavovanie agendy pre Konferenciu a dohľad nad činnosťou Sekretariátu. Rada guvernérov tiež schvaľuje vymenúvanie vedúcich jednotlivých oddelení a zabezpečuje, aby všetky operácie organizácie prebiehali v súlade s prijatými rozhodnutiami.

Sekretariát vykonáva pod dozorom Rady guvernérov výkonné funkcie organizácie. Je vedený generálnym tajomníkom, ktorý musí byť občanom niektorej z členských krajín a disponovať minimálne pätnásťročnými skúsenosťami v oblasti ropného priemyslu. Sekretariát má na starosti analytickú činnosť organizácie, ktorá zahŕňa pozorovanie a analýzu vývoja cien ropy, dopytu po nej a jej ponuky na svetovom trhu. Na základe týchto údajov pripravujú tímy odborníkov štúdie pre členské krajiny, ktoré slúžia ako podklad pre

prípravu rozhodnutí a dlhodobej stratégie organizácie. Sekretariát tiež zabezpečuje komunikáciu s médiami a verejnosťou, pričom prezentuje ciele a rozhodnutia OPEC.

Táto jednoduchá, ale efektívna štruktúra umožňuje OPEC účinne koordinovať ropnú politiku členských krajín a reagovať na výzvy globálneho trhu. Jasne definované kompetencie jednotlivých orgánov zabezpečujú, že všetky rozhodnutia sú prijímané transparentne a v súlade so záujmami členských krajín, čo OPEC umožňuje udržiavať si kľúčovú úlohu na svetovom trhu s ropou.²⁶

1.6 Ciele OPEC

OPEC hrá od svojho vzniku v roku 1960 kľúčovú úlohu pri formovaní svetového trhu s ropou. Jej hlavné ciele, definované v Štatúte OPEC, možno rozdeliť do troch základných oblastí. Ako prvú si môžeme uviesť snahu OPEC koordinovať a zjednocovať ropné politiky členských krajín s cieľom ochrany individuálnych a kolektívnych záujmov členov. Tento cieľ dosahuje predovšetkým prostredníctvom stanovenia produkčných kvót, napríklad ako v roku 2016, keď organizácia v reakcii na prepad cien ropy rozhodla o výraznom znížení produkcie.²⁷

Po druhé, OPEC usiluje o zabezpečenie stabilných a spravodlivých cien ropy. Organizácia sa snaží eliminovať škodlivé a zbytočné fluktuácie na trhu s ropou, ktoré by mohli poškodiť rovnako producentov, tak aj spotrebiteľov. Tento cieľ sa stal obzvlášť dôležitým počas pandémie COVID-19, keď sa, ako je už spomenuté v podkapitole o histórii OPEC, aliancia OPEC+ dohodla na najväčších a najdlhších úpravách produkcie v histórii ropného trhu. Toto opatrenie pomohlo zabrániť úplnému kolapsu cien ropy na svetových trhoch.

Tretím kľúčovým cieľom je zabezpečiť kontinuálne a efektívne dodávky ropy spotrebiteľským krajinám pri zachovaní stabilného príjmu produkujúcim krajinám a zároveň pri to zabezpečiť spravodlivý návrat na kapitáli pre investorov v ropnom priemysle. OPEC opakovane zdôrazňuje, že jej politika nie je namierená proti spotrebiteľom, ale má za cieľ zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť celého sektoru.²⁸

²⁶ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Statute*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/opec-statute.html>

²⁷ ELLIOTT, Larry. *Oil price surges as Opec agrees first cut in output since 2008*. 2016. Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/business/2016/nov/30/oil-price-opec-cut-in-output-saudi-arabia-deal-market>

²⁸ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Statute*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/opec-statute.html>

V poslednom desaťročí sa OPEC postupne prispôsobuje novým výzvam globálneho energetického trhu. Prostredníctvom svojho rozvojového fondu OFID organizácia financuje projekty obnoviteľnej energie v rozvojových krajinách.²⁹ Zároveň v rámci svojej Dlhodobej stratégie plánuje investície do moderných technológií, ako je zachytávanie a ukladanie uhlíka. V súčasnosti OPEC čelí mnohým výzvam, vrátane rastúcej produkcie ropy v nečlenských krajinách a poklesu dopytu v dôsledku energetického prechodu.³⁰ Napriek tomu zostáva kľúčovým hráčom na globálnom ropnom trhu, ktorého rozhodnutia majú výrazný vplyv na svetovú ekonomiku.

1.7 OPEC+

OPEC+ vznikla podpísaním Deklarácie o spolupráci v roku 2016 medzi členskými krajinami OPEC a krajinami mimo organizáciu. Nejedná sa teda o samostatnú organizáciu ale o alianciu medzi krajinami OPEC a desiatimi nečlenskými krajinami. Momentálni členovia aliancie sú Azerbajdžan, Bahrajn, Brunej, Kazachstan, Malajzia, Mexiko, Omán, Rusko, Južný Sudán a Sudán.³¹ Nečlenské krajiny v rámci aliancie sa označujú ako pridružení členovia organizácie. Podľa Štatútu OPEC môžu byť títo členovia prizvaný na akékoľvek zasadnutie Konferencie, Rady guvernérov alebo konzultatívne stretnutie a plne sa ich zúčastniť avšak bez práva voliť. Vďaka tomuto voľnejšiemu a skôr konzultatívne formátu nie sú viazaní kvótami ktoré OPEC určuje pre svojich riadnych členov.³²

OPEC+ bol založený v roku 2016 v reakcii na prudko klesajúce ceny ropy spôsobené revolúciou v ťažbe bridlicovej ropy v USA. USA sa vtedy stalo najväčším producentom ropy a spôsobilo šok na strane ponuky, pre ktorú neexistoval dopyt. V reakcii na to podpísali krajiny OPEC Deklaráciu o spolupráci s desiatimi krajinami mimo organizácie a dohodli sa na znížení produkcie ropy, aby sa vyrovnala situácia na trhu a stabilizovali ceny. Sila OPEC+ sa ukázala aj počas roku 2020 keď opatrenia zavedené v boji s pandémiou COVID-19 spôsobili prudký pád cien, ktorý sa podarilo zastaviť alianciou OPEC+ historicky najväčšími obmedzeniami výroby.³³

²⁹ The OPEC Fund for International Development: *Who we are: At Glance*. 2024. Dostupné na internete: <https://opecfund.org/>

³⁰ International Energy Agency (IEA): *World Energy Outlook 2023*. 2023. Dostupné na internete: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/86ede39e-4436-42d7-ba2a-edf61467e070/WorldEnergyOutlook2023.pdf>

³¹ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *Declaration of Cooperation reaches eight years*. 2024. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/pr-detail/31-10-dec-2024.html>

³² Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Statute*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/opec-statute.html>

³³ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *Declaration of Cooperation reaches eight years*. 2024. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/pr-detail/31-10-dec-2024.html>

Cieľom tejto aliancie je najmä spolupráca s krajinami mimo OPEC v oblasti koordinácie politík týkajúcich sa produkcie v snahe zabezpečiť stabilné ceny na trhu s ropou. Vzhľadom k tomu, že členom aliancie OPEC+ je aj Rusko, ktoré bolo roku 2022 tretím najväčším producentom ropy tesne za Saudskou Arábiou, väčšina rokovaní týkajúcich sa koordinácie politík produkcie je sústredená na túto krajinu.³⁴

³⁴ U.S. Energy Information Administration: *What is OPEC+ and how is it different from OPEC*. 2023. Dostupné na internete: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=56420>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy jej skúmania

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je identifikovať postavenie Organizácie krajín vyvážajúcich ropu (OPEC) a rozšíreného formátu OPEC+ na svetovom trhu s ropou. Práca sa zameriava na zhodnotenie historického vývoja postavenia týchto subjektov, ich súčasného významu z hľadiska ropných rezerv, produkcie, ako aj ich vplyvu na tvorbu cien ropy. Na naplnenie hlavného cieľa boli stanovené tri čiastkové ciele, ktoré sú rozpracované v tretej kapitole práce.

Prvým čiastkovým cieľom je analyzovať historický vývoj postavenia OPEC v jednotlivých dekádach od jeho vzniku až po súčasnosť. Druhý čiastkový cieľ sa zameriava na zhodnotenie postavenia OPEC a OPEC+ v 21. storočí, konkrétne z pohľadu ropných rezerv a objemu produkcie. Tretím cieľom je preskúmať vplyv týchto organizácií na tvorbu cien ropy, najmä so zameraním na stratu ich cenotvornej funkcie, rastúci význam trhových mechanizmov a ich prípadnú stabilizačnú úlohu.

V rámci tejto časti bola realizovaná aj korelačná analýza, ktorej cieľom bolo zistiť, či existuje vzťah medzi produkciou ropy krajín OPEC a OPEC+ a cenou ropy Brent. Výsledky tejto analýzy poskytujú doplňujúci pohľad na súčasný vplyv produkčných rozhodnutí organizácie na vývoj cien na globálnom trhu.

Metodologický rámec práce je založený na kombinácii teoretického a analytického prístupu. Teoretická časť práce je venovaná vysvetleniu základných pojmov týkajúcich sa ropy ako strategickej suroviny, vývoju a fungovaniu organizácie OPEC a jej rozšírenej formy OPEC+. Obsahuje taktiež prehľad o typoch ropy, vývoji svetového trhu s ropou, štruktúre organizácie a jej cieľoch. Analytická časť je zameraná na skúmanie historického vývoja postavenia OPEC a OPEC+ na svetovom trhu, na ich súčasné postavenie z pohľadu zásob a produkcie, ako aj na ich vplyv na cenotvorbu ropy. Práca bola vypracovaná metódou štúdia a spracovania sekundárnych zdrojov, ktoré zahŕňali odbornú domácu i zahraničnú literatúru, oficiálne dokumenty a údaje zverejňované organizáciou OPEC, štatistické údaje z BP Statistical Review, správy americkej agentúry U.S. Energy Information Administration (EIA), odborné a vedecké články, webové stránky spoločností zaoberajúcich sa ťažbou ropy, ako aj články zverejnené v elektronickom časopise Forbes či prostredníctvom agentúry Associated Press.

Pri spracovaní empirickej časti boli použité viaceré výskumné metódy. Analýza sekundárnych zdrojov umožnila získať a interpretovať relevantné informácie a dáta. Historická analýza bola využitá na sledovanie vývoja postavenia OPEC v priebehu času.

Komparatívna analýza poskytla rámec na porovnanie údajov o produkcii a rezervách krajín OPEC a OPEC+ v rôznych časových obdobiach. Dôležitou súčasťou analytickej časti bola aj korelačná analýza, ktorá sa zamerala na identifikovanie vzťahu medzi objemom produkcie a cenou ropy Brent. Týmto spôsobom sa podarilo získať hlbší pohľad na schopnosť organizácie ovplyvňovať globálny trh s ropou v podmienkach 21. storočia.

3 Výsledky práce

3.1 Historické postavenie OPEC

Pre pochopenie súčasného postavenia a vplyvu OPEC na svetový trh s ropou je potrebné poznať aj jej historický vývoj. OPEC zohrávala kľúčovú úlohu pri formovaní ropnej politiky počas druhej polovice 20. storočia a jej rozhodnutia často zásadne ovplyvňovali globálne ekonomické smerovanie, cenovú stabilitu a energetickú bezpečnosť. V priebehu jednotlivých desaťročí sa OPEC čelila rôznym výzvam od politických a vnútroorganizačných kríz, cez technologické zmeny, až po rast konkurenčných producentov.

Preskúmanie historického vývoja OPEC nám umožňuje lepšie porozumieť tomu, ako sa organizácia prispôbovala meniacim sa podmienkam na svetovom trhu s ropou a aký vplyv mala v rôznych obdobiach. Tieto poznatky sú kľúčové pre lepšie pochopenie jej aktuálnej role v 21. storočí, najmä v súvislosti s rozšírením o krajiny OPEC+. Zároveň vysvetľujú oslabenie jej tradičného dominantného postavenia a jej úlohu v snahami udržať stabilitu na trhu v čase zvýšenej volatility. Minulosť OPEC tak predstavuje dôležitý základ pre porozumenie jej súčasného a budúceho smerovania.

3.1.1 60. roky

OPEC vznikala v dobe keď sa medzinárodná ekonomika aj politika výrazným spôsobom menili. V 50. a 60. rokoch prebiehala dekolonizácia, ktorej výsledkom bol vznik veľkého počtu nových nezávislých štátov. V tomto období ovládalo svetový trh s ropou niekoľko najväčších ropných spoločností, nazývaných sedem sestier. Napriek tomu, že štáty v ktorých tieto spoločnosti ťažili disponovali jednými z najväčších ropných rezerv na svete, väčšina výnosov prúdila do rúk práve týchto spoločností. Ovládnutie vlastných zásob nerastného bohatstva a presmerovanie príjmov do štátov bohatých na ropu boli jedny z hlavných dôvodov založenia organizácie.³⁵

V tomto období bola vytvorená vízia, stanovené ciele a vytvorené sídlo organizácie, ktorým sa stal sekretariát OPEC. Ten sa pôvodne nachádzal v Ženeve ale v roku 1965 bol presunutý do Viedne kde sa nachádza doteraz. V roku 1968 bolo prijaté „Deklaratívne vyhlásenie o ropnej politike v členských krajinách“, ktorá zdôrazňovala právo krajín nad

³⁵ BALÁŽ, Peter. 2001. *Ropa a svetové hospodárstvo v období globalizácie*. Sprint vfra, ISBN 80-88848-85-7

svojimi prírodnými zdrojmi. Vďaka prebiehajúcemu procesu dekolonizácie sa počet členov ku koncu 60. rokov zvýšil na 10.³⁶

3.1.2 70. roky

V 70. rokoch OPEC výrazne posilnila svoje postavenie na svetovom trhu s ropou. Toto obdobie je charakteristické pre postupné zoštátnenie zahraničných investícií v oblasti ropného priemyslu krajinami OPEC. Líbya započala zoštátnovanie investícií *British Petroleum*, Alžírsko zoštátnilo 51 % francúzskych ropných koncesíí a Irak zoštátnil všetky zahraničné koncesie. V roku 1972 schválila OPEC plán na 25 % štátny podiel vo všetkých zahraničných ropných aktívach v Kuvajte, Katare, Spojených arabských emirátoch a Saudskej Arábii. V roku 1975 sa konal prvý summit hláv štátov a vlád OPEC, ktorý o rok neskôr viedol k založeniu Fondu OPEC pre medzinárodný rozvoj (OPEC Fund for International Development), ďalej len OFID.³⁷ Do konca 70. rokov zoštátnila Saudská Arábia celú spoločnosť *Aramco* a vznikla tým spoločnosť *Saudi Aramco*, ktorá je dnes najväčšou spoločnosťou produkujúcou ropu.³⁸

Asi najvýznamnejšími udalosťami dokazujúce vplyv krajín OPEC boli ropné šoky 70. rokov. V roku 1973 po vypuknutí vojny Jomkipurskej vojny (5. arabsko-izraelská vojna) uvalili arabské krajiny OPEC embargo na krajiny podporujúce Izrael a do roku 1974 zvýšili cenu ropy na 4,5 násobok ceny z roku 1973. To malo za následok energetickú krízu v Európe, ktorá donútila západoeurópske krajiny a USA vyhľadávať nové ložiská. Druhý ropný šok nastal keď v roku 1979 prebehla Iráne islamská revolúcia a o rok neskôr v roku 1980 začala niekoľkoročná Iránsko-iracká vojna. Tieto udalosti spôsobili dočasný výpadok produkcie v Iráne, ktorý bol vtedy jedným z najväčších producentov ropy, čo malo opätovné zvýšenie.³⁹

3.1.3 80. roky

V prvej polovici 80. rokov OPEC z veľkej časti stratila svoje postavenie na trhu. Kým v období prvého ropného šoku v roku 1973 tvoril podiel OPEC na svetovej produkcii ropy 54 %, v roku 1985 tento objem klesol na 24 %. Tento pokles bol spôsobený prevýšením ponuky ropy z krajín mimo organizácia. Investície západných

³⁶ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Brief History*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/brief-history.html>

³⁷ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Brief History*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/brief-history.html>

³⁸ SMIL, Václav. 2018. *Ropa: Průvodce pro začátečníky*. KNIHA ZLIN. ISBN 978-80-7662-371-2

³⁹ SMIL, Václav. 2018. *Ropa: Průvodce pro začátečníky*. KNIHA ZLIN. ISBN 978-80-7662-371-2

krajín mali za následok objavenie nových ložísk, a kvôli vysokým cenám spôsobeným ropnými šokmi začali byť dostupné aj ložiská, v ktorých náklady na ťažbu prestali prevyšovať cenu ropy. Okrem toho rástla ja produkcia zo strany Sovietskeho zväzu.⁴⁰

V snahe zachovať postavenie OPEC na trhu Saudská Arábia rapídne zvýšila produkcie čo malo za následok kolaps ropného trhu v 1986. Po dohode s ostatnými krajinami Saudská Arábia obmedzila svoju produkciu a ceny ropy ostali relatívne stabilné v pásme 15 - 20 dolárov až do vypuknutia Ázijskej krízy na konci 90 rokov. Dokonca aj druhá vojna v Perzskom zálive na začiatku 90. rokov ovplyvnila ceny iba krátkodobo.⁴¹ Ku koncu 80. rokov sa OPEC podarilo opäť čiastočne získať svoju pozíciu na trhu a produkovala približne 40 % svetovej ropy.

3.1.4 90. roky

Na počiatku 90. rokov pomohli včasné kroky OPEC zmierniť dopady druhej vojny v Perzskom zálive na ropných trh. Toto obdobie je pre OPEC známe najmä rozvíjaním vzťahov s krajinami mimo organizácie. To bolo podporované technologickým pokrokom a z neho vyplývajúcou komunikačnou revolúciou. Relatívne stabilný trh s ropou sa OPEC darilo držať až do Ázijskej krízy na prelome rokov 1997 – 1998, ktorá mala za následok prudký pokles cien.⁴² Napriek tomu rastúca spotreba energie v západných krajinách a nízke ceny vyhnali cenu ropy v priebehu roku do opačného extrému. V tomto období jedna krajina opustila OPEC a jedna pozastavila svoje členstvo.⁴³

3.1.5 Nulté roky

Od začiatku nového tisícročia čelila OPEC vysokej volatilitě na svetovom trhu s ropou. Udalosti 11. septembra spôsobili výrazný pokles cien a následná invázia do Iraku v kombinácii s obavami útokov na polia v Saudskej Arábii začali tlačiť ceny ropy nahor. Okrem vojnových nepokojov mali dopad na rastúce ceny ropy aj industrializácia Číny a Indie. Veľká časť výroby bola presúvaná zo západných krajín do tejto oblasti čo malo za následok rast spotreby ropy. Okrem toho sa zmenila štruktúra samotného trhu s ropou kde začal prevažovať papierový trh tvorený takzvanými *futures*, ktorý zapríčinil nárast vplyvu finančných špekulácií. V roku 2008 dosiahli ceny ropy svoje historické maximum, ale v

⁴⁰ ODTINOV, Nikita. 2018. *Geopolitika ropy*. Karolinum. ISBN 978-80-246-3818-8

⁴¹ SMIL, Václav. 2018. *Ropa: Průvodce pro začátečníky*. KNIHA ZLIN. ISBN 978-80-7662-371-2

⁴² SMIL, Václav. 2018. *Ropa: Průvodce pro začátečníky*. KNIHA ZLIN. ISBN 978-80-7662-371-2

⁴³ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Brief History*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/brief-history.html>

tom istom roku sa vplyvom globálnej finančnej krízy v prepadli o takmer 100 dolárov.⁴⁴ OPEC hral v tomto období významnú úlohu pri snahe stabilizovať ceny ropy na svetovom trhu.⁴⁵

3.1.6 Desiate roky

V období rokov 2010 – 2014 dosahoval svetový trh s ropou, ako následok Arabskej jari, vysokú volatilitu. V mnohých arabských krajinách, ktoré boli členmi OPEC, vypukli nepokoje čo pre organizáciu predstavovalo značnú výzvu. Napriek tomu sa jej darilo na globálnom trhu s ropu udržiavať relatívnu stabilitu. V roku 2014 začali ceny ropy prudko klesať vďaka pokrokom USA v získavaní ropy pomocou hydraulického štiepenia. Od tohoto momentu nabrali na význame aj nekonvenčné formy ropy a USA sa stalo jej najväčším producentom.

OPEC musela reagovať na nízke ceny a pokračovala v prehľbovaní vzťahov s krajinami mimo organizácie čo malo za výsledok podpísanie Deklarácie o spolupráci v roku 2016 a tým vznik OPEC+. Deklaráciu podpísalo 10 krajín mimo organizácie a spoločne s OPEC sa dohodli na obmedzení produkcie v snahe vytlačiť cenu ropy nahor. Zvyšok dekády sa OPEC snažila stabilizovať cenové výkyvy spôsobené nadmernou ťažbou v USA a snažila sa posilniť spoluprácu medzi producentmi a spotrebiteľmi.⁴⁶

3.1.7 2020

Začiatok roku 2020 bol poznamenaný rysujúcou sa Rusko-saudskou cenovou vojnou o ropu, ktorá bola zatienená rozšírením vírusu COVID-19 a následnou celosvetovou reakciou vo forme zavádzania opatrení. Tie mali za následok prudký pokles dopytu po rope, na ktorý nemohli producenti včas reagovať a to viedlo k rýchlemu naplneniu skladovacích kapacít. To spôsobilo, že 20. apríla 2020 prvýkrát v histórii klesla cena ropy typu WTI na negatívne hodnoty a ropa typu Brent klesla na najnižšie hodnoty za posledné 2 dekády.⁴⁷ Rápidne zníženie cien podnietilo OPEC a jej partnerov v rámci OPEC+ k najväčším a najdlhším dobrovoľným úpravám produkcie v histórii ropného trhu. Dôležitosť tejto iniciatívy uznali viaceré krajiny a organizácie, vrátane ministrov energetiky G20, Argentíny, Brazílie, Kanady, Kolumbie, Nórska, Africkej organizácie

⁴⁴ Macrotrends: *Crude Oil Prices – 70 Year Historical Chart*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart>

⁴⁵ SMIL, Václav. 2018. *Ropa: Průvodce pro začátečníky*. KNIHA ZLIN. ISBN 978-80-7662-371-2

⁴⁶ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Brief History*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/brief-history.html>

⁴⁷ U.S. Energy Information Administration: *Crude oil prices briefly traded below \$0 in spring 2020 but have since been mostly flat.*. 2021. Dostupné na internete: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=46336>

producentov ropy, Medzinárodnej energetickej agentúry, Medzinárodného energetického fóra a mnohých nezávislých producentov. V septembri tohoto roku oslávila OPEC 60 rokov od svojho založenia.⁴⁸

3.2 Postavenie OPEC v 21. storočí

Postavenie organizácie sa neustále mení a spolu s ním aj jej vplyv na svetový trh s ropou. V tejto podkapitole sa bližšie pozrieme na postavenie organizácie v 21. storočí. Medzi faktory, ktoré významne ovplyvňujú jej postavenie na trhu patria ropné rezervy a produkcia ropy. Tieto faktory nie sú fixne dané a rovnako ako postavenie OPEC podliehajú zmenám v priebehu času. Len počas 21. storočia došlo k významným zmenám, napríklad počas už spomínanej revolúcie v hydraulickom štiepení, vďaka ktorej sa stali USA najväčším producentom ropy a predbehli tak Saudskú Arábiu aj Rusko.

3.2.1 Postavenie z hľadiska ropných rezerv

Pri skúmaní ropných rezerv je podstatné si najskôr zdefinovať, čo ropné rezervy sú a v akých jednotkách sú vyjadrené. V prvom rade je nutné rozlíšiť preukázané rezervy od zdrojov. Existuje viacero definícií ale najrozšírenejšia je definícia Americkej komisie pre cenné papiere a burzu (SEC), ktorá znie „Preukázané zásoby ropy a zemného plynu sú odhadované množstvá ropy, zemného plynu a kvapalného zemného plynu, o ktorých geologické a technické údaje s primeranou istotou dokazujú, že ich možno v budúcich rokoch získať zo známych nálezísk za existujúcich ekonomických a prevádzkových podmienok, t. j. cien a nákladov ku dňu vykonania odhadu.”⁴⁹ Inými slovami zdroje a preukázané rezervy sa líšia v tom, že preukázané rezervy je ekonomicky výhodné ťažiť zatiaľ čo zdroje môžu zahŕňať aj takú ropu, ktorú z technických alebo ekonomických dôvodov nie je možné ťažiť. Rezervy sa uvádzajú v bareloch pričom 1 barel predstavuje približne 159 litrov.

Objem preukázaných ropných rezerv môže byť ovplyvnený viacerými činiteľmi. Prvým, dnes menej obvyklým činiteľom, je objavenie nových ropných ložísk. Ako príklad je možné uviesť spomínané rozsiahle objavy ložísk mimo krajín OPEC v 80. rokoch v rámci ich reakcie na ropné šoky 70. rokov. Ďalším faktorom, ktorý je v súčasnosti bežnejší,

⁴⁸ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Brief History*. 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/brief-history.html>

⁴⁹ U.S. Securities and Exchange Commission: *Appraisal report*. 2009. Dostupné na internete: https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/711303/000104746909003560/a2192021zex-99_a.htm

je rozvoj nových technológií, ktoré umožňujú ťažbu aj predtým nedostupnej ropy alebo zefektívňujú proces spracovania náročnejších typov ropy.

Okrem vyššie uvedených je veľmi dôležitým faktorom aj samotná cena ropy na trhu. Vyššie ceny totiž umožňujú ťažbu a prístup k druhom, ktoré boli kvôli predtým nízkym cenám ekonomicky nedostupné. Zároveň umožňujú spracovanie typov s kvalitatívne nižšími vlastnosťami ako je vysoký podiel obsahu síry alebo nízka hodnota API. Príkladom kedy rastúce ceny ropy priamo ovplyvnili rezervy OPEC je Venezuela a jej rast rezerv v 21. storočí, vďaka ktorému sa stala krajinou s najväčšími preukázanými ropnými rezervami.

V prípade Venezuely totiž nedošlo k žiadnym novým objavom ložísk, ale rastúce ceny na začiatku 21. storočia spôsobili, že veľká časť zdrojov sa presunula do kategórie preukázaných rezerv. Táto krajina má bohaté zásoby ropy ale po väčšine sa jedná o extra ťažké typy, ktorých ťažba a spracovanie bolo pri nízkych cenách ekonomicky nevýhodné. Investície ropných spoločností v krajine však spôsobili, že po zdvihnutí cien na trhu sa aj zásoby extra ťažkej ropy stali dostupné a tým stúpili venezuelské preukázané rezervy.⁵⁰

Tento vývoj môžeme vidieť v tabuľke 3, v ktorej je zobrazená zmena najväčších rezerv v priebehu rokov 2000, 2010 a 2020. Krajiny sú uvedené v skratkách podľa medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu (ISO). Abecedne: ARE (Spojené arabské emiráty), CAN (Kanada), IRN (Irán), IRQ (Irak), KWT (Kuvajt), LBY (Líbya), NGA (Nigéria), SAU (Saudská Arábia), USA (Spojené štáty americké), VEN (Venezuela). Krajiny nachádzajúce sa v bledomodrých bunkách sú súčasťou OPEC aj OPEC+ a krajiny v tmavomodrých bunkách sú členmi iba OPEC+.

⁵⁰ RAPIER, Robert: *Venezuela's Oil Reserves Are Probably Vastly Overstated*. 2016. Dostupné na internete: <https://www.forbes.com/sites/rapiert/2016/07/01/venezuelas-oil-reserves-are-probably-vastly-overstated/#43025130612c>

Tabuľka 3 Krajiny s najväčšími ropnými rezervami v rokoch 2000, 2010 a 2020

Rok	2000		2010		2020		2020 (OPEC)	
	Krajina a ropné rezervy v mld. barelov		Krajina a ropné rezervy v mld. barelov		Krajina a ropné rezervy v mld. barelov		Krajina a ropné rezervy v mld. barelov	
1	SAU	262,8	VEN	296,5	VEN	303,8	VEN	303,2
2	CAN	181,5	SAU	264,5	SAU	297,5	SAU	266,3
3	IRQ	112,5	CAN	174,8	CAN	168,1	IRN	157,5
4	RUS	112,1	IRN	151,2	IRN	157,8	IRQ	145,0
5	IRN	99,5	IRQ	115,0	IRQ	145,0	KWT	101,5
6	ARE	97,8	RUS	105,8	RUS	107,8	ARE	97,8
7	KWT	96,5	KWT	101,5	KWT	101,5	RUS	80,0
8	VEN	76,8	ARE	97,8	ARE	97,8	LBY	48,4
9	LBY	36,0	LBY	47,1	USA	68,8	USA	47,1
10	USA	30,4	NGA	37,2	LBY	48,4	NGA	36,9

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf> a <https://www.opec.org/assets/assetdb/asb-2021.pdf>*

Ako môžeme vidieť v tabuľke 3, venezuelské ropné rezervy stúpili takmer štvornásobne medzi rokmi 2000 a 2010. Pre OPEC to malo samozrejme zásadný význam, keďže Venezuela je jednou z jej zakladateľských krajín. OPEC ale nebol jediný, ktorý ťažil z novo objavených zásob.

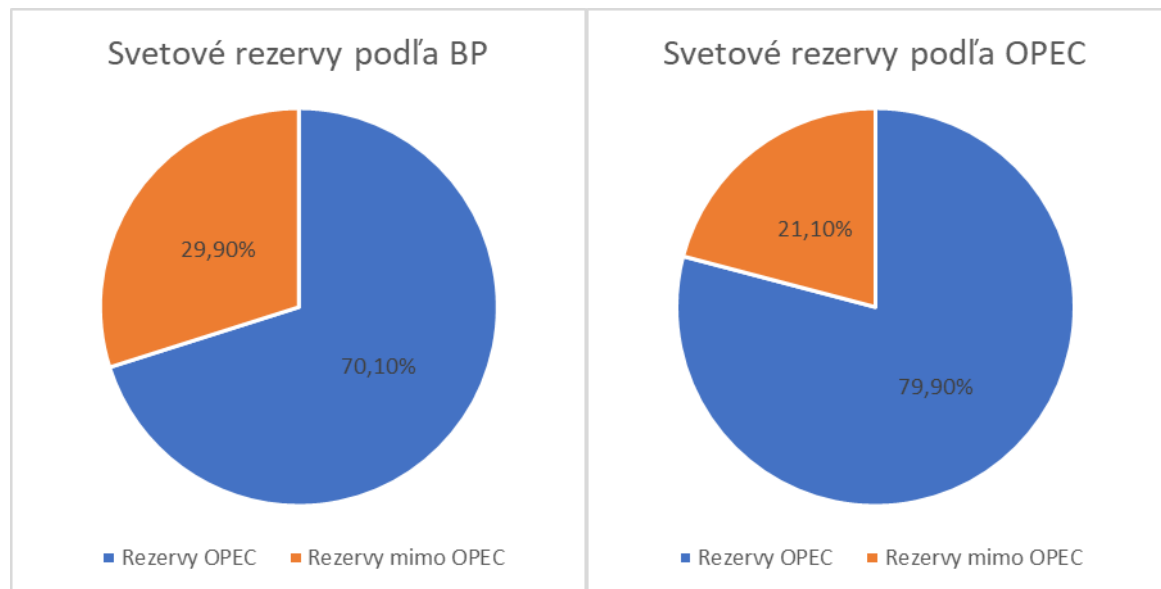
Spomínaný technologický pokrok v oblasti ťažby bridlicovej ropy a hydraulického štiepenia v USA spôsobil, že sa spojené štáty opäť dostali medzi 10 krajín s najväčšími ropnými zásobami. Nové technológie umožnili ťažbu predtým nedostupnej ropy a tým pádom ju presunuli z oblasti zdrojov do oblasti preukázaných rezerv.

Pri zisťovaní údajov o preukázaných rezervách je zároveň potrebné brať ohľad na zdroj, z ktorého čerpáme dáta. Ako si môžeme všimnúť v tabuľke číslo 3, OPEC uvádza iné čísla ako BP. Pri niektorých krajinách, ako je napríklad Kanada sú tieto čísla diametrálne odlišné pretože zatiaľ čo BP odhaduje kanadské rezervy na 168,1 miliárd barelov, OPEC odhaduje zásoby kanady na necelých 5 miliárd barelov.⁵¹ Táto odchýlka je spôsobená rozdielnym vnímaním preukázaných rezerv, OPEC totižto nezahŕňa do svojich štatistík nekonvenčné zdroje ako sú ropné piesky, ktoré tvoria cez 95 % kanadských

⁵¹ Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Annual Statistical Bulletin*. 2021. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/assets/assetdb/asb-2021.pdf>

rezerv.⁵² Zároveň však môže ísť aj o snahu OPEC udržať si pozíciu na trhu. Na grafe 1 môžeme pozorovať ako sa líši podiel OPEC na svetových preukázaných rezervách podľa štatistiky BP a podľa štatistiky OPEC.

Graf 1 Svetové rezervy ropy

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf> a <https://www.opec.org/assets/assetdb/asb-2021.pdf>

Z grafu 1 zároveň vyplýva, že aj napriek započítaniu nekonvenčných zdrojov disponuje organizácia viac ako 70 % celosvetových ropných zásob. Ak by sme išli podľa metodiky OPEC tak organizácia ovláda až 80 % svetových zásob. Toto číslo môže byť ešte vyššie ak by sme k OPEC pripočítali aj zásoby krajín OPEC+. Rezervy OPEC môžu aj klesať, napríklad v prípade opustenia organizácie nejakou členskou krajinou, ako tomu bolo v roku 2024 keď organizáciu opustila Angola. No vzhľadom k tomu, že 5 zakladateľských štátov je zároveň medzi 10 štátmi s najväčšími rezervami a tvoria dokopy väčšinu zásob OPEC, je tento vplyv minimálny.

Vysoký podiel na svetových zásobách ropy stavia OPEC do výhodnej pozície. Najväčšie pozitíva pre organizáciu plynú z možnosti vysokej produkcie vďaka obsiahlym zásobám a zároveň poskytuje organizácii a jej členským krajinám väčšiu istotu a potencionálnu výhodu najmä do budúcnosti. Napriek tomu, obsiahle ropné rezervy nezaručujú automatické postavenie na globálnom trhu. To si jednotlivé krajiny snažia zaistiť produkciou ropy.

⁵² BP: *Statistical Review of World Energy*. 2021. Dostupné na internete: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf>

3.2.2 Postavenie z hľadiska produkcie ropy

Zatiaľ čo preukázané ropné rezervy poskytujú krajinám výhodu z dlhodobého hľadiska, je to práve produkcia ropy, ktorá ovplyvňuje jej ponuku a tým čiastočne aj cenu. Produkciou ropy krajiny využívajú svoj potenciál, ktorý im poskytujú preukázané ropné rezervy a tým si zaisťujú svoj vplyv na globálnom ropnom trhu. Produkcia sa uvádza v priemernom počte vyprodukovaných barelov za deň, prípadne vo vyprodukovaných milión tonách.

Spomedzi faktorov, ktoré vplývajú na produkciu sú už spomínané preukázané ropné rezervy, ktoré poskytujú krajine potenciál na produkciu. Čím väčšie má krajina rezervy, tým väčší má potenciál na produkciu ropy. Veľkosť rezerv ale nemusí automaticky určovať aj objem produkcie ropy v danej krajine. Tento nepomer nám znázorňuje tabuľka 4. kde sú krajiny OPEC usporiadané podľa objemu produkcie v milión bareloch a podielu na celkovej produkcii organizácie.

Tabuľka 4 Produkcia krajín OPEC

Krajina	Produkcia za rok 2023 v mb/d	Podiel na produkcii OPEC	Preukázané rezervy v roku 2023	Podiel na rezervách OPEC
Saudská Arábia	9,61	35,87 %	267,23	21,53 %
Irak	4,12	15,38 %	145,02	11,68 %
Spojené arabské emiráty	2,94	10,97 %	113,00	9,10 %
Irán	2,86	10,68 %	208,60	16,8 %
Kuvajt	2,59	9,67 %	101,50	8,18 %
Líbya	1,19	4,44 %	48,36	3,90 %
Nigéria	1,19	4,44 %	37,50	3,20 %
Alžírsko	0,97	3,62 %	12,20	0,98 %
Venezuela	0,78	2,91 %	303,01	24,41 %
Kongo	0,27	1,01 %	1,81	0,15 %
Gabon	0,22	0,82 %	2,00	0,16 %
Rovníková Guinea	0,05	0,19 %	1,10	0,09 %
OPEC	26,79	100%	1241,33	100%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://publications.opec.org/asb/chapter/show/123/2113/2115>

Z tabuľky 4 vyplýva, že samotné preukázané rezervy nezaručujú k nim úmernú produkciu ropy. Túto skutočnosť možno znázorniť na príklade Saudskej Arábie a Venezuely. Venezuela je totiž krajina s najväčšími zásobami ropy v rámci organizácie OPEC a zároveň, ako môžeme vidieť v tabuľke 3 v predošlej podkapitole, patria jej

rezervy aj k najväčším na svete. Saudská Arábia disponuje v rámci OPEC aj v rámci sveta o niečo menšími rezervami oproti Venezuele, no objemovo sú s touto krajinou porovnateľné. Napriek tomu dosahuje objem produkcie Saudskej Arábie viac ako dvanásťnásobok objemu produkcie Venezuely. Tento rozdiel je spôsobený ďalším faktorom, ktorým je domáca ropná politika daných krajín.

Medzi produkciou v Spojených štátoch a Európe, a medzi krajinami OPEC je rozdiel vo vlastníctve produkčných kapacít ropy. Kým v Spojených štátoch a Európe vykonávajú produkciu súkromné spoločnosti, v krajinách OPEC sa toto líši a produkcia je väčšinou vykonávaná národnými ropnými spoločnosťami. Napríklad v prípade Saudi Aramco (Saudskoarabskej národnej ropnej spoločnosti) napriek tomu, že časť podielov je verejne obchodovateľná, približne 97,62% z nich drží vláda Saudskej Arábie.⁵³ To zapríčiňuje, že štáty ako Saudská Arábia a ich vnútroštátna politika majú priamy vplyv na produkciu ropy v danej krajine.

Venezuela je príkladom kedy nevhodne nastavená vnútroštátna ropná politika ovplyvní postavenie krajiny a tým aj organizácie na globálnom trhu. Ešte v roku 2008 dosahovala priemerná denná produkcia Venezuely takmer 2,8 milióna barelov denne, čo predstavovalo približne 8 % ropnej produkcie OPEC. Do roku 2021 klesla na 654 tisíc barelov denne, čo predstavovalo zhruba 2 % celkovej produkcie OPEC.⁵⁴ Tento prudký pokles bol spôsobený nevhodným riadením ropného priemyslu a nedostatkom investícií. Venezuelská štátna ropná spoločnosť (PDVSA), ktorá bola pôvodne riadená podľa trhových kritérií, sa od roku 2000 postupne stávala viac spolitizovanou a začala slúžiť vláde.⁵⁵ To spôsobilo, že PDVSA nebola schopná prispôsobiť produkciu veľkým zmenám na trhu, ktoré neskôr zapríčinili kolaps ropného priemyslu.

Z hľadiska produkcie ropy sa postavenie OPEC voči zvyšku sveta mierne líši od jej dominantného postavenia v prípade ropných rezerv. Technologický pokrok, investície a vysoké ceny ropy umožnili krajinám mimo organizácie získať dôležité postavenie na globálnom trhu s ropou, čo viedlo k zníženiu podielu OPEC na svetovej produkcii ropy. Najmenší podiel zaznamenala OPEC v roku 1985, keď sa kvôli zle nastavenej vnútornej

⁵³ Saudi Aramco: *Saudi Aramco announces breakdown of shareholding post-allocation*. 2024. Dostupné na internete: <https://www.aramco.com/en/news-media/news/2024/saudi-aramco-announces-breakdown-of-shareholding-post-allocation>

⁵⁴ BP: *Statistical Review of World Energy*. 2022. Dostupné na internete: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf>

⁵⁵ ARAY, Henry. & VERA, David. 2024. A tale of oil production collapse. DOI: 10.1016/j.resourpol.2024.105044. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301420724004112>

politike a rozvoju ropné priemyslu v nečlenských krajinách jej podiel prepadol na iba 26,28 % celosvetovej produkcie. Odvtedy sa organizácii podarilo časť podielu opätovne získať, no v 21. storočí zaznamenala miernu stagnáciu až pokles.

Tento vývoj môžeme pozorovať aj v tabuľke 5, ktorá obsahuje 10 najvýznamnejších krajín z hľadiska produkcie ropy spolu s produkciou OPEC, OPEC+ a svetovou produkciou. Tabuľka zobrazuje produkciu za roky 2003, 2013 a 2023, pričom objem je zobrazený v miliónoch bareloch za deň. Tak ako pri preukázaných ropných rezervách, aj pri produkcii ropy sa môžu údaje líšiť v závislosti od zdroja. To spôsobuje, že údaje z krajín OPEC v tabuľke 5 sa líšia s údajmi v tabuľke 4. Tento rozdiel je rovnako zapríčinený faktom, že OPEC nezahŕňa do svojich štatistík ropu získanú nekonvenčnými spôsobmi ako je napríklad produkcia z kanadských ropných pieskov.

Tabuľka 5 Svetová produkcia ropy

2003		2013		2023	
Krajina/celok	Produkcia	Krajina/celok	Produkcia	Krajina/celok	Produkcia
Svetová produkcia	70,18	Svetová produkcia	76,82	Svetová produkcia	81,96
Saudská Arábia	9,07	Rusko	10,05	USA	12,93
Rusko	8,49	Saudská Arábia	9,87	Rusko	10,28
USA	5,65	USA	7,49	Saudská Arábia	9,73
Irán	3,86	Čína	4,61	Kanada	4,59
Mexiko	3,37	Kanada	4,00	Irak	4,35
Čína	3,36	Irán	3,43	Čína	4,18
Nórsko	3,03	Irak	3,35	Irán	3,67
SAE	2,49	SAE	3,10	Brazília	3,40
Kanada	2,42	Kuvajt	2,90	SAE	3,39
Venezuela	2,30	Mexiko	2,88	Kuvajt	2,71
OPEC	28,38	OPEC	32,71	OPEC	30,17
OPEC+	--	OPEC+	--	OPEC+	46,89

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa *U.S. Energy Information Administration*

V tabuľke 5 si môžeme všimnúť, že v 21. storočí je postavenie OPEC z hľadiska produkcie ropy výrazne slabšie než z hľadiska ropných rezerv. Zatiaľ čo pri preukázaných rezervách tvorí OPEC viac ako 2 tretiny svetových rezerv, produkcia OPEC predstavuje iba niečo cez tretinu svetovej produkcie. Ako môžeme vidieť rozpoloženie medzi členskými krajinami OPEC a nečlenskými krajinami je relatívne vyrovnané. Až po založení OPEC+ v roku 2016, ktorá zahŕňa aj Rusko sa pomer zmenil v prospech krajín OPEC.

Mierny úpadok na podiely svetovej produkcie môžeme pozorovať aj na prípade Saudskej Arábie ako najväčšieho producenta OPEC, ktorá sa v postupne prepadla až na 3. miesto z hľadiska svetovej produkcie. Jednou z hlavných príčin tohto prepadu bola už spomínaná revolúcia v hydraulickom štiepení v USA, ktorá spôsobila prudký pokles cien. V snahe zachovať svoje postavenie rozšírila OPEC svoju organizáciu aj o pridružených členov OPEC+, medzi ktorých sa začlenilo aj Rusko, ktoré sa dlhodobo drží v prvej trojici najväčších producentov ropy. Týmto krokom sa podarilo OPEC rozšíriť vplyv nad produkciou ropy no iba čiastočne vzhľadom na skutočnosť, že krajiny OPEC+ prijímajú rozhodnutia o produkcii iba dobrovoľne. Z tohto dôvodu je produkcia OPEC+ uvádzaná samostatne od produkcie OPEC.

OPEC+ síce nie je záväzne ovplyvnený produkčnými kvótami, no poskytuje organizácii platformu, pomocou ktorej môže rozširovať spoluprácu s krajinami s podobnými záujmami, aj keď si neprajú byť obmedzované produkčnými kvótami a tým získať dominantnejšie postavenie pri produkcii ropy. Svoj vplyv v roku 2025 pravdepodobne dodatočne rozšíri vzhľadom na fakt, že vo februári 2025 Brazília avizovala vstup do OPEC+.⁵⁶

3.3 Vplyv OPEC na cenu ropy

Od vzniku organizácie sa viacerí autori sa snažili zadefinovať správanie OPEC rôznymi spôsobmi ako napríklad klasický kartel, dominantnú firmu či voľne spolupracujúci oligopol.⁵⁷ Rôznych definícií správania organizácie vzniklo oveľa viac, no už len samotná existencia veľkého počtu definícií nám napovedá, že správanie organizácie nie je možné jasne zadefinovať. Správanie organizácie a tým aj jej vplyv na ceny sa v čase mení. Môže byť ovplyvňované rôznymi faktormi ako je situácia na trhu, dopytové alebo ponukové šoky a rôzne celosvetové krízy.

V 21. storočí ovplyvňujú správanie organizácie a jej vplyv na cenu ropy najmä nasledujúce 3 skutočnosti. Prvou je, že samotná schopnosť OPEC ovplyvňovať cenu ropy nie je konštantná a v priebehu času sa mení. Toto sme mohli pozorovať už v predošlej podkapitole, kde sa postavenie z hľadiska produkcie mení v priebehu 21. storočia. Druhou skutočnosťou je, že zmena vplyvu OPEC na cenu je ovplyvňovaná trhom. To neznamená,

⁵⁶ MAISONNAVE, Fabiano. *Brazil to join OPEC+, group of major oil-exporting nations*. 2025. Dostupné na internete: <https://apnews.com/article/brazil-oil-opec-cop30-lula-3437780649f1d02bb041bd786131062e>

⁵⁷ FATTOUH, Bassam. 2007. *OPEC Pricing Power: The Need for a New Perspective*. ISBN 1-901795-58-6. 978-901795-58-5. Dostupné na internete: <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:0fa63c3e-b5c7-4147-bae8-26e54e9438e0/files/ma57bf1a1ebc707b1d7ca0766de30b07f>

že účastníci trhu nemajú prikladať OPEC váhu ale práve naopak, ako sme si už spomínali v podkapitole o historickom postavení organizácie, OPEC vo viacerých prípadoch dokázala zastaviť klesajúce ceny a stabilizovať trh. Treťou skutočnosťou je, že realizácia ťažobnej politiky sa stáva náročnejšou kvôli rastúcemu významu trhu a to najmä trhu s futuritami. Rastu vplyvu futurít sa budeme venovať nižšie.⁵⁸

Napriek rastúcemu vplyvu trhu, OPEC stále disponuje 2 hlavnými nástrojmi, ktorými môže ovplyvňovať trh. Jedným sú systém kvót na produkciu ropy, ktorý začal aplikovať v roku 1982. Tento mechanizmus OPEC využíva v snahe obmedziť ponuku ropy na trhu a tým zvýšiť jej cenu. Nevýhodou tohto mechanizmu ale je, že štatút OPEC neuvádza žiadne donucovacie mechanizmy za porušovanie stanovených kvót čo znižuje ich efektívnosť.

Druhým mechanizmom sú takzvané signály určené trhu. Môže ísť napríklad o oznámenia OPEC o plánovaných zmenách produkčných kvót, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutia investorov na trhu. Výhodou týchto signálov je, že OPEC prakticky nevyakladá žiadne prostriedky na ich vydávanie, preto sú niekedy označované aj „*cheap talk*“ . Naopak nevýhodou tohto nástroja je, že vzhľadom na nulovú nákladnosť týchto vyjadrení ich investori nemusia brať vážne, obzvlášť v obdobiach nezhôd v rámci organizácie.⁵⁹

3.3.1 Strata cenotvornej funkcie

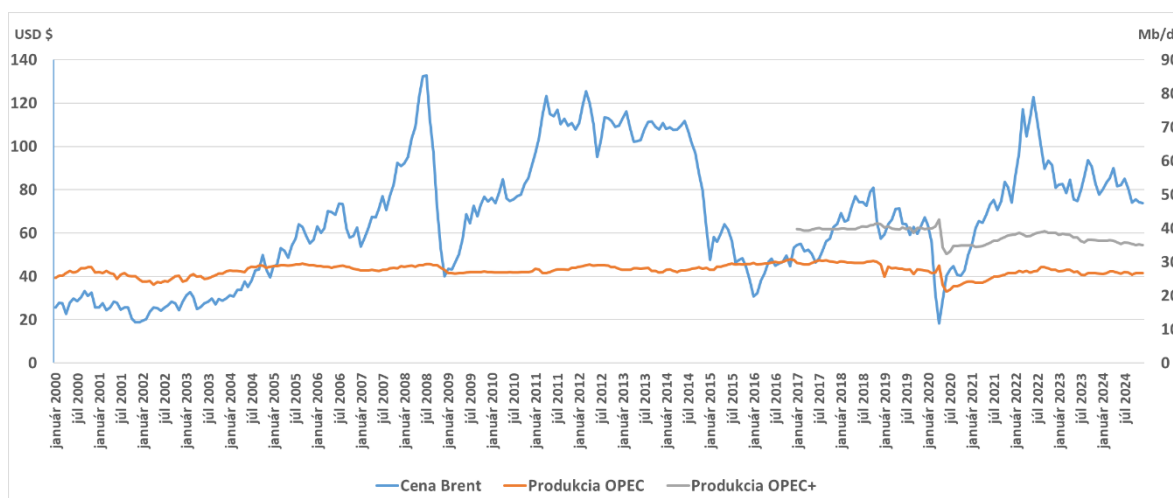
Napriek pomerne premenlivému vplyvu OPEC na cenu ropy, z pohľadu 21. storočia môžeme hovoriť o strate dominantného postavenia pri určovaní ceny. Jedným z faktorov je strata efektívnosti produkčných kvót ako jedného z dvoch hlavných mechanizmov slúžiacim na ovplyvnenie ceny. Ako dôkazy slúžia grafy číslo 2 a 3.

Graf číslo 2 zobrazuje mesačný vývoj cien ropy Brent spolu s produkciou ropy krajín OPEC a neskôr jej rozšírenia OPEC+ v rokoch 2000 - 2024. Ceny Brent sú zobrazené v amerických dolároch (USD \$) a produkcia OPEC aj OPEC+ je zobrazená vo vyprodukovaných milión bareloch denne (Mb/d).

⁵⁸ FATTOUH, Bassam. 2007. *OPEC Pricing Power: The Need for a New Perspective*. ISBN 1-901795-58-6. 978-901795-58-5. Dostupné na internete: <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:0fa63c3e-b5c7-4147-bae8-26e54e9438e0/files/ma57bfla1ebc707b1d7ca0766de30b07f>

⁵⁹ FATTOUH, Bassam. & LAVAN, Mahadeva. 2013. *OPEC: What Difference Has It Made?*. DOI:10.1146/annurev-resource-091912-151901. Dostupné na internete: <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev-resource-091912-151901>

Graf 2 Cena Brent a produkcia OPEC a OPEC+

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://en.macromicro.me/charts/96560/us-oil-production> a <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=RB RTE&f=M>

Na grafe 2 môžeme vidieť nasledujúci vývoj. Ceny ropy boli v priebehu pozorovaného času vysoko volatilné, niekedy dokonca aj behom krátkych časových úsekov. Ukážkami výkyvov vo veľmi krátkom časovom úseku sú napríklad finančná kríza v roku 2008 alebo zavedenie opatrení proti šíreniu vírusu COVID-19 v roku 2020. Naopak, objem produkcie zo strany OPEC a neskôr aj jej rozšírenia OPEC+ bol relatívne stabilný. Práve tento odlišný vývoj skúmaných veličín nás vedie k presvedčeniu, že produkcia OPEC a OPEC+ v 21. storočí nemala priamy účinok na vývoj ceny Brent.

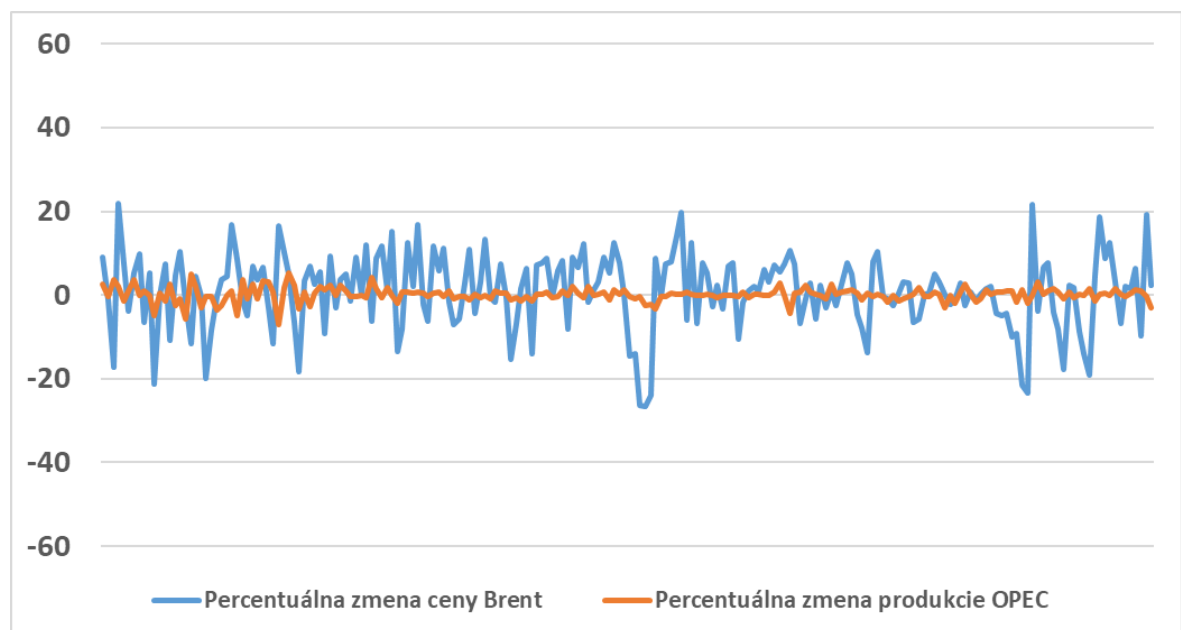
Ďalšou skutočnosťou, ktorá nasvedčuje obmedzeniu vplyvu OPEC na cenu ropy, je zrušenie svojho cenového pásma v roku 2005. Na začiatku tisícročia si OPEC stanovil cenové pásmo, v ktorom boli ceny ropy prijateľné pre organizáciu. Toto pásmo malo rozsah od 22 USD po 28 USD a OPEC pravidelne prispôboval svoju produkciu aby udržal ceny v tomto rozsahu.⁶⁰ Ak hrozilo, že cena klesne pod 22 USD tak produkciu obmedzila a naopak ak hrozilo, že cena stúpne nad 28 USD organizácia zvýšila svoju produkciu. Ako ale môžeme vidieť v grafe 2, od roku 2004 jej snaha udržať ceny v pásme prestala byť úspešná, čo viedlo OPEC k zrušeniu tohto cenového pásma.

Obmedzenie vplyvu organizácie na tvorbu ceny dokazuje aj nízka korelačná závislosť medzi produkciou OPEC a cenou ropy Brent. Ak by mala mať produkcia OPEC priamy vplyv na cenu ropy tak by medzi týmito dvomi premennými mala existovať silná negatívna korelácia, ktorú by bolo možné pozorovať aj na grafe. V tomto prípade keďže

⁶⁰ FATTOUH, Bassam. 2007. *OPEC Pricing Power: The Need for a New Perspective*. ISBN 1-901795-58-6. 978-901795-58-5. Dostupné na internete: <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:0fa63c3e-b5c7-4147-bae8-26e54e9438e0/files/ma57bf1a1ebc707b1d7ca0766de30b07f>

základná ekonomická teória hovorí, že obmedzením ponuky by mala cena stúpnuť a naopak, zníženie produkcie OPEC by malo mať za následok zvýšenie ceny ropy na trhu a zvýšenie produkcie by malo mať za následok jej pokles. Navyše, koeficient korelácie, ktorý sa pohybuje od čísiel -1 po 1, by mal byť blízky hodnote -1. Intenzitu korelačnej závislosti medzi týmito dvoma veličinami zobrazuje graf 3.

Graf 3 Mesačná percentuálna zmena ceny Brent a produkcie OPEC v rokoch 2000 – 2016

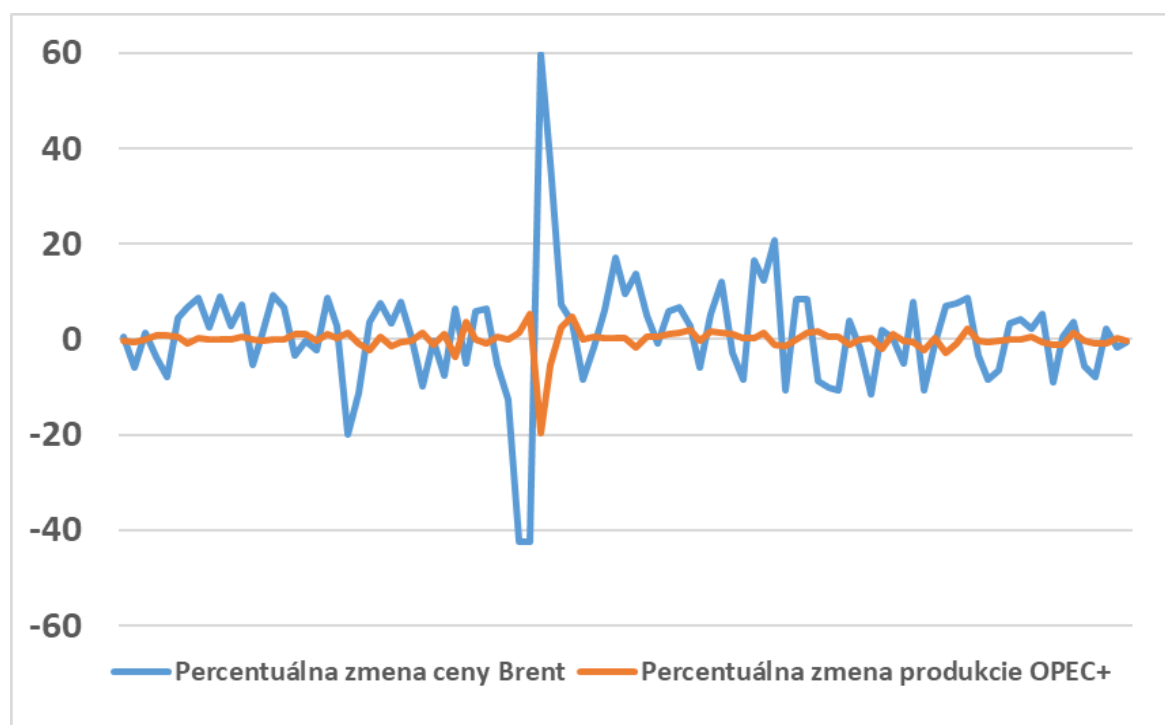
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://en.macromicro.me/charts/96560/us-oil-production> a <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=RBRT&f=M>

Ako vyplýva z grafu 3, medzi percentuálnou zmenou priemernej produkcie ropy a percentuálnou zmenou ceny ropy Brent v rokoch 2000 – 2016 nepozorujeme negatívnu koreláciu ako je opísané v predošlom odseku. Koeficient korelácie dosahuje po zaokrúhlení hodnotu 0,05 a teda je blízky 0 čo znamená, že medzi veličinami neexistuje takmer žiadna závislosť. Koeficient dokonca dosahuje mierne kladné hodnoty, ktoré potvrdzujú že medzi týmito dvoma veličinami nemôžeme hovoriť o negatívnej korelácii a tým podporuje tvrdenie, že OPEC v tomto období stratil priamy vplyv na cenu ropy.

Viacerí autori sa zhodujú, že hlavnou príčinou poklesu vplyvu OPEC na cenu ropy bola zmena procesu jej cenotvorby a následný nárast vplyvu trhu na tvorbu ceny. Predtým než si podrobnejšie popíšeme tento fenomén je ale nutné poukázať na istú zmenu v trende upadajúceho vplyvu OPEC na cenu ropy.

Kým v rokoch 2000 – 2016 možno hovoriť o neexistencii závislosti medzi produkciou OPEC a cenou ropy Brent, v rokoch 2017 – 2024 môžeme hovoriť o istej zmene v tomto trende v prospech OPEC a OPEC+. Túto zmenu ilustruje graf 4 a koeficient korelácie za roky 2017 – 2024. Graf 4 je vytvorený pomocou rovnakých premenných ako graf 3 s výnimkou výmeny mesačnej percentuálnej zmeny produkcie OPEC za mesačnú percentuálnu produkciu OPEC+ vzhľadom k založeniu tohto rozšírenia organizácie v roku 2016.

Graf 4 Mesačná percentuálna zmena ceny Brent a produkcie OPEC v rokoch 2017 – 2024

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://en.macromicro.me/charts/96560/us-oil-production> a <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=RB RTE&f=M>

Na rozdiel od predošlého obdobia, na grafe 4 môžeme pozorovať vyššiu mieru závislosti medzi premennými. Toto tvrdenie podporuje aj koeficient korelácie za vyššie uvedené obdobie, ktorý dosahuje hodnotu -0,59. Síce v tomto prípade možno tvrdiť, že v niektorých časových úsekoch mohla mať produkcia OPEC+ vplyv na zmenu ceny ropy Brent, no napriek tomu nemožno hovoriť o jasnej negatívnej korelácii. Táto zmena oproti predchádzajúcemu obdobiu však podporuje tvrdenie v úvode podkapitoly 3.3, že vplyv OPEC nie je konštantný a mení sa v priebehu času.

Zmenu vplyvu medzi týmito dvomi obdobiami je možné vysvetliť nárastom podielu produkcie OPEC na celosvetovej produkcii ropy. Tento nárast dosiahla svojím rozšírením o

krajiny OPEC+, medzi ktoré patrí aj Rusko. Tým sa organizácii podarilo čiastočne skoordinať produkciu dvoch z troch najväčších krajín produkujúcich ropu a zvýšiť svoj vplyv na trhu. Napriek tejto expanzii ale naďalej zostáva vplyv primárne v rukách trhu.

3.3.2 Nárast vplyvu trhu na cenu ropy

Asi najvýznamnejšou udalosťou, ktorá zapríčinila nárast vplyvu trhu na cenu ropy predstavuje prechod od administratívneho určovania cien k cenotvorbe založenej na trhovom mechanizme. Tento prechod nastal po roku 1986, keď krajiny vyvážajúce ropu postupne opustili systém, v ktorom ceny priamo určovala OPEC a začali aplikovať systém kedy sú ceny odvodené od trhových podmienok. V takto nastavenom systéme neurčuje cenu priamo producent, ale je odvodená od referenčných druhov ropy ako Brent, WTI alebo Dubai/Oman. K danému referenčnému druhu je následne pripočítaný alebo odpočítaný diferenciál, ktorý zohľadňuje kvalitu, lokalitu ropy a momentálnu trhovú situáciu. Takto nastavený systém umožnil aby sa cena ropy dynamicky prispôbovala výkyvom dopytu a ponuky.⁶¹

Ďalším významným faktorom, ktorý posilnil úlohu trhu, bolo rozšírenie finančných nástrojov o také, ktoré umožnili investorom obchodovať s ropou aj bez jej fyzického vlastníctva. Medzi tieto nástroje patria napríklad futurity, opcie alebo rôzne typy swapových kontraktov, ktoré vytvorili takzvané „papierové“ trhy okolo referenčných druhov ropy. To spôsobilo, že ceny referenčných druhov dnes nevznikajú výlučne na základe fyzických obchodov ale do veľkej miery sa odvíjajú od finančných derivátov. Rozšírené možnosti obchodu s ropou zároveň prilákali na trh nové subjekty ako sú hedžové fondy, indexoví investori či algoritmičtí obchodníci, čím došlo k nárastu obchodov zameraných na špekuláciu a očakávania namiesto reálnej potreby ropy.⁶²

Príkladom, keď špekulácie a očakávania prevážili nad skutočnou potrebou ropy, je obdobie rokov 2008 – 2009, kedy cena ropy prešla extrémnymi výkyvmi, ktoré nebolo možné úplne vysvetliť na základe zmien v dopyte a ponuke. Pohyb cien v tomto období

⁶¹ FATTOUH, Bassam. 2011. *An Anatomy of the Crude Oil Pricing System*. ISBN 978-1-907555-20-6. Dostupné na internete: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2011/03/WPM40-AnAnatomyoftheCrudeOilPricingSystem-BassamFattouh-2011.pdf>

⁶² FATTOUH, Bassam. 2011. *An Anatomy of the Crude Oil Pricing System*. ISBN 978-1-907555-20-6. Dostupné na internete: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2011/03/WPM40-AnAnatomyoftheCrudeOilPricingSystem-BassamFattouh-2011.pdf>

dokazuje, že správanie finančných účastníkov trhu a očakávaní investorov môžu mať väčší dopad cenu než samotná spotreba alebo produkcia ropy.⁶³

3.3.3 OPEC ako stabilizačný prvok

Aj napriek narastajúcemu vplyvu trhu na ceny ropy v 21. storočí, viaceré udalosti ukázali, že OPEC si dokáže v určitých situáciách zachovať úlohu stabilizačného prvku na globálnom trhu s ropou. Schopnosť organizácie zakročiť prostredníctvom koordinovaných produkčných rozhodnutí sa prejavila najmä počas období výrazných cenových výkyvov a krátkodobých šokov.

Jedným z najvýraznejších príkladov stabilizačnej úlohy OPEC bolo obdobie globálnej finančnej krízy v rokoch 2008 – 2009. Po tom, ako cena ropy dosiahla v júli 2008 historické maximum 147 USD za barel, nasledoval prudký prepád cien spôsobený oslabením globálneho dopytu. OPEC zareagovala znížením produkcie o 4,2 milióna barelov denne medzi septembrom a decembrom 2008, čím sa podarilo zastaviť prepád cien a podporiť stabilizovať ich. Tento krok sa považujú niektorí autori za ukážku efektívneho zásahu na strane ponuky pri dočasnom poklese dopytu.⁶⁴

Ďalším príkladom je cenový kolaps v rokoch 2014 – 2016, ktorý bol spôsobený výrazným nárastom produkcie bridlicovej ropy v USA. OPEC pôvodne v roku 2014 rozhodla, že nezasiahne znížením produkcie a ponechá trh vlastnému vývoju. Toto neočakávané rozhodnutie spôsobilo dodatočný prepád cien ropy keď v priebehu niekoľkých týždňov klesli ceny ropy o viac než 30 dolárov. Rozhodnutie ponechať trh vlastnému vývoju malo vplyv aj na investorov, ktorý pri tvorbe dlhodobých stratégií museli vnímať zvýšené riziko spôsobené nezasahovaním OPEC. Obdobie bez zásahov OPEC však netrvalo dlho a v roku 2016 uzavrel historickú dohodu o koordinovanom znížení produkcie s nečlenskými krajinami vrátane Ruska, čím vzniklo rozšírenie OPEC+. Tento krok pomohol stabilizovať trh po niekoľkoročnom období nízkych cien a obnovil reputáciu OPEC ako aktéra schopného stabilizovať trh.⁶⁵

⁶³ FATTOUH, Bassam. 2011. *An Anatomy of the Crude Oil Pricing System*. ISBN 978-1-907555-20-6. Dostupné na internete: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2011/03/WPM40-AnAnatomyoftheCrudeOilPricingSystem-BassamFattouh-2011.pdf>

⁶⁴ FATTOUH, Bassam. & SEN, Anupama. 2016. *The Past, Present, and Future of OPEC*. In: *The Palgrave Handbook of the International Political Economy of Energy*. DOI: 10.1057/978-1-137-55631-8_3 https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-55631-8_3

⁶⁵ FATTOUH, Bassam. & SEN, Anupama. 2016. *The Past, Present, and Future of OPEC*. In: *The Palgrave Handbook of the International Political Economy of Energy*. DOI: 10.1057/978-1-137-55631-8_3 https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-55631-8_3

Po prepade cien ropy v roku 2020, spôsobeným zavedením opatrení počas pandémie COVID-19, sa krajiny OPEC a OPEC+ opäť ukázali ako významný stabilizačný prvok. Počiatočné nezhody medzi Saudskou Arábiou a Ruskom síce viedli k prudkému poklesu cien, no už v máji 2020 sa podarilo dosiahnuť dohodu o historicky najväčšom znížení produkcie. Tieto opatrenia prispeli k výraznému zníženiu volatility cien a zároveň viedli k opätovnému rastu priemernej ceny ropy v nasledujúcich mesiacoch. Vývoj potvrdil, že aj napriek narastajúcej komplexnosti trhu si OPEC+ zachováva schopnosť stabilizovať ceny a zasiahnuť v čase hlbokého globálneho šoku.⁶⁶

Skúsenosti v 21. storočí ukazujú, že OPEC môže fungovať ako účinný stabilizačný prvok najmä v prípade dočasných šokov a výkyvov dopytu, kde zníženie produkcie rýchlo ovplyvní trhovú rovnováhu. Naopak, v prípade štrukturálnych zmien trhu, ako bol nárast ťažby bridlicovej ropy v USA, je schopnosť OPEC zasiahnuť obmedzená, najmä ak chýba vnútorná súdržnosť alebo ochota na spoluprácu so širším okruhom producentov.

⁶⁶ ALMUTAIRI, Hossa – PIERRU, Axel – SMITH, L. James. 2023. Oil Market Stabilization: The Performance od OPEC and Its Allies. DOI: 10.5547/01956574.44.6.halm. Dostupné na internete: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.5547/01956574.44.6.halm>

Záver

Analýza vývoja, postavenia a vplyvu organizácie OPEC a aliancie OPEC+ na svetový trh s ropou ukázala, že hoci tieto subjekty stratili schopnosť priamo ovplyvňovať cenu ropy, stále zohrávajú významnú úlohu pri stabilizácii trhu. V priebehu 21. storočia došlo k viacerým zmenám, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili pozíciu OPEC. Medzi najvýznamnejšie patrí najmä nárast produkcie mimo krajín OPEC, zmena spôsobu cenotvorby a nárast významu finančných trhov. Tieto faktory prispeli k strate dominantného postavenia OPEC pri určovaní cien ropy.

Zároveň sa však ukázalo, že OPEC a najmä jej rozšírený formát OPEC+ si zachovali dôležitú úlohu v stabilizácii trhu. V čase náhlych výkyvov, hospodárskych kríz alebo poklesu dopytu dokázali prostredníctvom kolektívneho znižovania produkcie zmierniť dopady na globálny ropný trh. Táto schopnosť koordinovať reakciu viacerých producentov sa ukázala ako kľúčová najmä v krízových obdobiach, keď ostatné nástroje trhového mechanizmu zlyhávali.

V posledných rokoch sa navyše ukazuje, že po vytvorení formátu OPEC+ došlo k miernej obnove vzťahu medzi produkčnými rozhodnutiami tejto aliancie a vývojom cien ropy. Aj keď tento vzťah nie je absolútny a ovplyvňuje ho množstvo externých faktorov, možno pozorovať, že rozšírenie o ďalších producentov viedlo k posilneniu vplyvu aliancie na trhovú rovnováhu. Tento vývoj naznačuje, že OPEC+ sa stal efektívnejším nástrojom koordinácie globálnej produkcie ropy než samotná OPEC v predchádzajúcich dekádach. Zároveň však platí, že dlhodobé postavenie OPEC na trhu spočíva predovšetkým v jej výnimočne silnej pozícii z hľadiska objemu preukázaných ropných rezerv. Táto skutočnosť organizácii zabezpečuje potenciál na udržanie vplyvu aj do budúcnosti. Napriek tomu je nutné vziať do úvahy, že tento potenciál môže byť oslabený vývojom globálnych energetických trendov. Ropné trhy budú čeliť rastúcemu tlaku zo strany dekarbonizačných politík, technologických inovácií v oblasti obnoviteľných zdrojov a zmenám v spotrebiteľskom správaní. Tieto faktory by mohli znížiť význam fosílnych palív, vrátane ropy.

Na základe pozorovaní v práci teda možno konštatovať, že hoci OPEC stratila svoju niekdajšiu schopnosť priamo určovať cenu ropy, stále si udržiava dôležitú rolu pri stabilizácii trhu. Vďaka vysokej úrovni zásob a schopnosti koordinovať produkčné politiky so strategickými partnermi si OPEC+ aj naďalej zachováva postavenie významného aktéra

globálnej ropnej ekonomiky. Jej ďalší vývoj však bude závisieť od schopnosti adaptovať sa na meniace sa podmienky a výzvy spojené s transformáciou svetovej energetiky.

Zoznam použitej literatúry

1. ALMUTAIRI, Hossa – PIERRU, Axel – SMITH, L. James. 2023. *Oil Market Stabilization: The Performance of OPEC and Its Allies*. DOI: 10.5547/01956574.44.6.halm. Dostupné na internete: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.5547/01956574.44.6.halm>
2. ARAY, Henry. & VERA, David. 2024. *A tale of oil production collapse*. DOI:10.1016/j.resourpol.2024.105044. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301420724004112>
3. BALÁŽ, Peter. *Ropa a svetové hospodárstvo v období globalizácie*. Sprint vfra, 2001. 215 s. ISBN 80-88848-85-7
4. BALÁŽ, Peter. *Energia a jej vplyv na hospodársky rast vo svetovej ekonomike*. Bratislava: Sprint vfra, 2007. 275 s. ISBN 978-80-89085-87-3
5. BP: *Statistical Review of World Energy*. [online] 2021. Dostupné na internete: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf>
6. BP: *Statistical Review of World Energy*. [online] 2022. Dostupné na internete: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf>
7. ELLIOTT, Larry. *Oil price surges as Opec agrees first cut in output since 2008*. 2016. [online] Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/business/2016/nov/30/oil-price-opec-cut-in-output-saudi-arabia-deal-market>
8. FATTOUH, Bassam. & LAVAN, Mahadeva. 2013. *OPEC: What Difference Has It Made?*. DOI:10.1146/annurev-resource-091912-151901. Dostupné na internete: <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev-resource-091912-151901>
9. FATTOUH, Bassam. & SEN, Anupama. 2016. *The Past, Present, and Future of OPEC*. In: *The Palgrave Handbook of the International Political Economy of Energy*. DOI: 10.1057/978-1-137-55631-8_3 Dostupné na internete: https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-55631-8_3
10. FATTOUH, Bassam. 2007. *OPEC Pricing Power: The Need for a New Perspective*. ISBN 1-901795-58-6. 978-901795-58-5. Dostupné na internete: <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:0fa63c3e-b5c7-4147-bae8-26e54e9438e0/files/ma57bf1a1ebc707b1d7ca0766de30b07f>
11. FATTOUH, Bassam. 2011. *An Anatomy of the Crude Oil Pricing System*. ISBN 978-1-907555-20-6. Dostupné na internete: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2011/03/WPM40-AnAnatomyoftheCrudeOilPricingSystem-BassamFattouh-2011.pdf>
12. Charles Schwab & Co.: *Energy Investing Basics: WTI vs. Brent Crude Oil*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.schwab.com/learn/story/energy-investing-basics-wti-vs-brent-crude-oil>
13. CHEN, James: *OPEC Basket: Meaning, Benefits, Criticism*. 2022. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/o/opecbasket.asp>

14. International Association of Oil & Gas Producers: *Oil in everyday life*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.iogp.org/workstreams/advocacy/oil-natgas-in-everyday-life/>
15. International Energy Agency (IEA): *World Energy Outlook 2023*. [online] 2023. Dostupné na internete: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/86ede39e-4436-42d7-ba2a-edf61467e070/WorldEnergyOutlook2023.pdf>
16. Keystone Energy Tools: *Understanding Conventional vs. Unconventional Oil*. [online] 2019. Dostupné na internete: <https://info.keystoneenergytools.com/blog/conventional-oil-vs.-unconventional-oil>
17. Kimray: *Oil & Gas 101: Types of Crude Oil*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://kimray.com/learning/oil-gas-101#crude-oil-types>
18. Macrotrends: *Crude Oil Prices: 70 Year Historical Chart*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart>
19. MAISONNAVE, Fabiano. *Brazil to join OPEC+, group of major oil-exporting nations*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://apnews.com/article/brazil-oil-opec-cop30-lula-3437780649f1d02bb041bd786131062e>
20. MicroMacro: *OPEC – Crude Oil Production*. [online] 2025. Dostupné na: <https://en.macromicro.me/charts/96560/us-oil-production>
21. ODTINSOV, Nikita. *Geopolitika ropy*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. 235 s. ISBN 978-80-246-3818-8
22. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Brief History*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/brief-history.html>
23. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *About Us: Member Countries*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/member-countries.html>
24. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *Annual Statistical Bulletin 2024*. [online] 2024. Dostupné na internete: <https://publications.opec.org/asb/chapter/show/123/2113/2115>
25. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *Declaration of Cooperation reaches eight years*. [online] 2024. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/pr-detail/31-10-dec-2024.html>
26. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Annual Statistical Bulletin. 2021*. [online] 2021. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/assets/assetdb/asb-2021.pdf>
27. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Basket Price*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/opec-basket-price.html>
28. Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC): *OPEC Statute*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.opec.org/opec-statute.html>
29. Petro Online: *What is API Gravity?*. [online] 2025. Dostupné na internete: <https://www.petro-online.com/news/fuel-for-thought/13/breaking-news/what-is-api-gravity/33309>
30. PROCYK, Alex: *Shell continues Brent oil field platform decommissioning*. [online] 2024. Dostupné na internete: <https://www.ogj.com/general-interest/article/55126057/shell-continues-brent-oil-field-platform-decommissioning>
31. RAPIER, Robert: *Venezuela's Oil Reserves Are Probably Vastly Overstated*. [online] 2016. Dostupné na internete:

- https://www.eia.gov/petroleum/weekly/archive/2014/141016/includes/analysis_print.php
45. U.S. Energy Information Administration: *What is OPEC+ and how is it different from OPEC*. [online] 2023. Dostupné na internete: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=56420>
 46. U.S. Securities and Exchange Commission: *Appraisal report*. 2009. Dostupné na internete: https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/711303/000104746909003560/a2192021zex-99_a.htm
 47. Vesper: *Where to Trade Commodities*. [online] 2024. Dostupné na internete: <https://vespertool.com/knowledge-hub/commodities/markets/where-to-trade-commodities/>
 48. World Trade Statistics 2023: *Key insights and trends*. [online] 2023. Dostupné na internete: https://www.wto.org/english/res_e/statistics2023_e.htm